

Council of Europe
European Commission

Conseil de l'Europe
Commission européenne

CARDS регионална програма за 2002/2003 година

Проект: Развој на веродостојни и функционални полициски системи и зајакнување на главните активности за борба против криминалот и полициската соработка (CARPO)

Фокус: Зголемување на полициските капацитети за борба против тешкиот криминал во Југоисточна Европа

Финансиски истраги и конфискација на приходи стекнати од криминал

Прирачник за обука на органите
за кривичен прогон и судство

Council of Europe
European Commission

Conseil de l'Europe
Commission européenne

CARDS регионална програма за 2002/2003 година

Проект: Развој на веродостојни и функционални полициски системи и зајакнување на главните активности за борба против криминалот и полициската соработка (CARPO)

Фокус: Зголемување на полициските капацитети за борба против тешкиот криминал во Југоисточна Европа

Финансиски истраги и конфискација на приходи стекнати од криминал

Прирачник за обука на органите
за кривичен прогон и судство

Септември 2006

Проектот CARPO („Развој на веродостојни и функционални полициски системи и зајакнување на главните активности за борба против криминалот и полициската соработка“) е проект за техничка соработка, финансиран од страна на Советот на Европа и Европската Унија. Времетраењето на овој проект беше 30 месеци (од март 2004 година до септември 2006 година), а истиот ги покрива следните проектни области: Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Косово, Црна Гора, Србија и „Поранешна Југословенска Република Македонија“.

Проектот е составен од два модула. Координатор на Модулот 1 е Советот на Европа (Алатки за борба против економскиот и организиран криминал), додека Меѓународната организација за миграции (ИОМ) е координатор на Модулот 2 (Обука во однос на сите прашања кои се поврзуваат со трговија со луѓе, криумчарење и нелегална миграција).

Советот на Европа е одговорно тело за имплементација на проектот во партнерство со Белгија, Финска, Унгарија, Италија, Словенија, Шпанија, Шведска и Меѓународната организација за миграции.

Дизајн на насловна страна:
Позадина: Оддел за криминал

© Совет на Европа, август 2006

За повеќе информации во однос на изданијата, Ве молиме контактирајте не на:

Одделение за техничка соработка Оддел за криминал Генерална Дирекција 1 - Правни работи Совет на Европа 67075 Strasbourg Cedex Франција	Тел: + 33 3 9021 5305 Факс: + 33 3 8841 2052 Е-пошта: jean-charles.decordes@coe.int Веб страна: www.coe.int/economiccrime
---	--

Ова издание е направено со финансиска помош на Европската Унија и Советот на Европа. Ставовите изразени во ова издание на ниту еден начин не може да се смета дека го одразуваат официјалното мислење на Европската Унија и на Советот на Европа.

ПРИЗНАНИЕ

За авторотот на општиот дел

Роберт Голобинек има дипломирано на Правниот факултет во Љубљана и има завршено постдипломски студии на Универзитетот во Љубљана. Тој порано бил вработен како советник за правни прашања во Полициската управа за криминалистички истражувања. Предаваше право на кривична постапка и одржувал курсеви за обука за финансиски истраги. Тој исто така е автор на научни и професионални статии и прирачници. Тој беше член на работната група за концептуални промени на Законот за кривична постапка. Тој моментално е вработен во Министерството за надворешни работи на Република Словенија.

Придонеси кон специфичниот дел за “Поранешната Југословенска Република Македонија“ и преглед на содржината

Покрај гореспоменатите лица, следниве лица земаа учество на состаноците за преглед и/или дадоа придонес кон Прирачникот со материјали или совети: Жан-Шарл Де Кор (Совет на Европа), Горан Клеменчич (Факултет за кривично право и безбедносни студии, Универзитетот во Марибор, Словенија), Еверт Х. ван дер Стеег (Обвинител, Холандија) и Дарко Ангелов (Совет на Европа) во Општиот дел на прирачникот; додека кон македонскиот дел Вилма Русковска (Заменик јавен обвинител), Сашо Јовановски и Наде Карева Глигороска (Министерство за внатрешни работи).

СОДРЖИНА

I. ОПШТ ДЕЛ	7
1. ВОВЕД.....	9
2. МЕЃУНАРОДНИ СТАНДАРДИ.....	12
2.1 ДЕФИНИЦИИ.....	17
2.2 МЕРКИ ЗА КОНФИСКАЦИЈА.....	18
2.3 ИСТРАЖНИ И ПРИВРЕМЕНИ МЕРКИ.....	20
2.4 УПРАВУВАЊЕ СО ЗАМРЗНАТ ИЛИ ЗАПЛЕНЕТ ИМОТ.....	24
2.5 МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА.....	24
2.5.1 Истражна соработка.....	24
2.5.2 Привремени мерки (замрзнување/заплenuвање).....	26
2.5.3 Помош при конфискација.....	27
3. МЕЃУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ.....	29
3.1 FATF.....	29
3.2 MONEYVAL.....	30
3.3 GRECO.....	31
4. ПРЕФРАЊЕ НА ОБВРСКАТА ЗА ДОКАЖУВАЊЕ.....	32
4.1. РЕЛАЦИИ СО ОБВРСКИТЕ ОД ОБЛАСТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА.....	34
5. ИНТЕГРИРАНИ ФИНАНСИСКИ ИСТРАГИ И КОНФИСКАЦИЈА НА ПРИХОДИТЕ СТЕКНАТИ ОД КРИМИНАЛ.....	38
5.1 МЕРКИ (ОВЛАСТУВАЊА) И СЛУЖБИ ОДГОВОРНИ ЗА ФИНАНСИСКИ ИСТРАГИ И КОНФИСКАЦИЈА НА ПРИХОДИТЕ СТЕКНАТИ ОД КРИМИНАЛ.....	39
5.2 ПАРАЛЕЛНИ ФИНАНСИСКИ ИСТРАГИ И ПЕРЕЊЕ ПАРИ.....	41
5.3 ЕЛЕМЕНТИ НА ФИНАНСИСКИТЕ ИСТРАГИ.....	42
5.3.1 Утврдување на престапникот и на кривичното дело (кривична истрага).....	43
5.3.2 Утврдување на приходите стекнати од криминал.....	32
5.3.3 Утврдување на имотот кој може да се конфискува.....	45
5.3.4 Привремени мерки за обезбедување на сопственоста.....	48
5.4 РАКУВАЊЕ СО ОБЕЗБЕДЕНИОТ ИМОТ.....	50
5.5 ПОДАТОЦИ ЗА ФИНАНСИСКИТЕ ИСТРАГИ.....	51
5.6 КОНФИСКАЦИЈА НА ПРИХОДИТЕ.....	51
5.7 ИМОТ ПОБАРУВАН ОД ОШТЕТЕНАТА СТРАНА.....	52
5.8 ОДАНОЧУВАЊЕ НА КРИМИНАЛНИТЕ ПРОФИТИ.....	52
6. ЗАКЛУЧОК.....	53

II. „ПОРАНЕШНА ЈУГОСЛОВЕНСКА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	55
1. ВОВЕД	57
2. ЕЛЕМЕНТИ НА ФИНАНСИСКИТЕ ИСТРАГИ	64
2.1. СОБИРАЊЕ НА ДОКАЗИТЕ ЗА СОМНЕНИЕТО И ЗА КРИВИЧНОТО ДЕЛО	64
2.2. УТВРДУВАЊЕ НА ПРИХОДИТЕ ОД КРИМИНАЛ КОИ ТРЕБА ДА БИДАТ КОНФИСКУВАНИ	66
2.3. УТВРДУВАЊЕ НА ИМОТОТ ШТО ТРЕБА ДА СЕ КОНФИСКУВА	69
2.4. НАРЕДБА ЗА ЗАМРЗНУВАЊЕ	74
3. СПРАВУВАЊЕ СО ЗАМРЗНАТ ИМОТ	77
4. КОНФИСКАЦИЈА.....	78
5. МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА И ВЗАЕМНА ПРАВНА ПОМОШ	80
6. ОДАНОЧУВАЊЕ НА НЕЛЕГАЛНИ ПРИХОДИ	81
7. ПРИМЕРИ ЗА СЛУЧАИ	82
8. ЗАКОНСКА ОСНОВА ЗА КОНФИСКАЦИЈА	90
II. БИБЛИОГРАФИЈА.....	115

I.

ОПШТ ДЕЛ

1. ВОВЕД

Справувањето со приходите од криминал е ефикасен начин за борба против сериозниот и организиран криминал каде главниот мотив е стекнувањето на корист.

Под концептот на интегрирани финансиски истраги (од сомнежот за постоење на кривично дело до самиот имот), финансиските истраги се спроведуваат паралелно со кривичната истрага со цел да се идентификува и трасира материјалната корист стекната преку (конкретното) кривично дело, да се идентификува имотот на осомничените лица или на трети лица од кои е возможна конфискацијата и да се обезбеди крајната конфискација преку имплементација на привремени мерки (обезбедување, заплenuвање).

Глобализацијата на организираниот криминал претставува закана за општествата во светот. Поради оваа причина, меѓународната заедница се фокусира на прашањето на конфискација на приходите стекнати преку криминал и притоа се воведоа минимални стандарди (преку различни правни инструменти) за ефикасна работа и соработка во ова поле.

Повеќето држави ги имплементираа мерките за конфискација на приходи стекнати од криминал во интегрираните финансиски истраги и мерките за превенција и гонење на перењето пари во нивното национално законодавство.

Една од целите на регионалниот проект КАРДС Полиција (КАР-ПО) “Зајакнување на полициските капацитети за борбата против сериозниот криминал во Југоисточна Европа” е да се зајакнат капацитетите за финансиски истраги кои имаат за цел конфискација на приходите од криминал.

Сите држави и области од Југоисточна Европа кои се опфатени со проектот КАРПО подготвија имплементациска стратегија за финансиски истраги. Се идентификуваа правни, институционални и оперативни елементи кои се неопходни за практичната имплементација на концептот за интегрирани финансиски истраги. Во дополние, се забележаа недостатоци и се предвидоа краткорочни и долгорочни

активности. Овие имплементациски стратегии понатаму се интегрираа во глобална регионална стратегија за алатките за борба против организираниот и економски криминал, која содржи специфични активности за секоја држава и област, усвоена на состанокот на високо ниво на Министерите за внатрешни работи и на останати високи преставници кој се одржа на Бриони на 23 септември 2005.

И покрај одредени недостатоци, сите држави опфатени со проектот ја воспоставија **законската основа** за конфискација на приходи стекнати од криминал при што главниот предизвик е нејзината практична имплементација.

Повеќето држави и области опфатени со проектот го идентификуваа **недостатокот на свесност**, знаење и искуство во ова поле кај полицијата, обвинителите и судиите како една од главните причини за неефикасната конфискација на приходи стекнати од криминал и на недостатокот на практично спроведени финансиски истраги. Друго објаснение кое често е поставено е отсуството на **специјализирани оддели** или истражувачи кои се специјализирани во финансиските истраги.

Целта на организирање на специјализирани обуки во финансиски истраги во рамките на проектот КАРПО е да се обезбеди неопходно знаење и специјализација за професионалците кои подоцна практично ќе ги спроведат финансиските истраги/конфискации.

Очекувањата се дека учесниците на обуките имаат основни познавања од правото и практично искуство во полето на истражување на организираниот, економски и генерален криминал. Прирачникот за обука не ги опфаќа основните теми на граѓанско право, стопанско право, даночно право, итн., кои се неопходни за спроведување на истраги на економски криминал.

КАРПО прирачникот за финансиски истраги е практично ориентиран и се состои од два дела: **општ дел**¹ проследен со **специфичен дел**² кој се однесува на одредена држава опфатена со проектот.

Општиот дел содржи сеопфатен опис на елементите на интегрираните финансиски истраги и меѓународните стандарди кои се применуваат во полето на конфискацијата на приходи стекнати од криминал, финансиските истраги и меѓународната соработка. Во

¹ Општиот дел на прирачникот за обука е елабориран од Г-дин Роберт ГОЛОБИНЕК (консултант од Словенија).

² Специфичниот дел за секоја држава е подготвен од страна на членови на работните групи за финансиски истраги и останати експерти од релевантните органи на кривичен прогон и обвинители.

дополнение, постои и дел кој е посветен на префрлањето на обврската за докажување (т.н. “reversal of burden of proof”).

Практичните аспекти на финансиските истраги зависат од националната легислатива. Ефикасноста на конфискацијата на приходи стекнати од криминал е поврзана со овластувањата, улогите и соработката меѓу релевантните служби, размената на информации и пристапот кон податоци за сопственоста, правилата за раководење на запленета или конфискувана сопственост и останати елементи кои се специфични за секоја држава.

Вториот дел на прирачникот за обука, кој е **специфичен** за секоја држава опфатена со проектот е подготвена од национални експерти. Тој дел се состои од правни одредби и практични специфичности во поглед на соодветното водење на финансиските истраги во секоја држава.

Прирачникот за обука исто така може да се користи во основните образовни програми во полициските академии и останатите форми на базична обука во полето на борбата со организираниот и економски криминал.

2. МЕЃУНАРОДНИ СТАНДАРДИ

Еден од главните мотиви за сериозниот и организиран криминал е финансиската добивка. Организираните криминални групи го инвестираат нелегално стекнатиот профит во понатамошни илегални активности или спроведуваат перење на пари за негово легализирање и инфилтрација со цел да се стекнат со економско влијание во општеството. Конфискацијата на приходи стекнати од криминал се повеќе е признаено како ефикасен начин за борба против организираните криминал бидејќи осуден и затворен член или водач на криминална организација обично може да се замени и неговото затворање не ги попречува криминалните активности.

Конфискацијата на приходите стекнати од криминал воспоставува принцип дека никој не смее да има добивка од извршениот криминал, целта на оваа мерка не е само превентивна и дисциплинска, туку е и со цел да ги заштити интересите на оштетената страна.

Таргетирањето на приходите стекнати од криминал во борбата против корупцијата, организираните криминал, перењето на пари и другите типови на економски криминал и притоа паралелно на тоа спроведувањето на интегрирани финансиски истраги кои имаат за цел да се идентификуваат, запленаат и конфискуваат приходите од криминал, треба да се дел на секоја стратегија во борбата против организираните и сериозен криминал.

Конфискацијата на приходите стекнати од криминал има неколку ефекти:

- Превентивна, бидејќи економскиот профит е водечкиот мотив за повеќето кривични дела;
- Го спречува инфилтрирањето на нелегалните профити и корупција во легалната економија;
- Го отстранува инструментот за извршување на идни кривични дела;
- Помага да се лоцира врвното раководство на криминалната организација;
- Го подржува спроведувањето на законите и на моралните

принципи за тоа дека никој не смее да стекнува корист од вршењето на криминални дејствија.

Системот за конфискација и постапките можат да се поделат во три фази:

1. Истражна фаза во која се идентификуваат и лоцираат приходите стекнати од криминал како и се собираат доказите за нивниот/нивните сопственици (и информации за неговиот/нивниот имот) – финансиска истрага;
2. Судска фаза во која обвинетиот е осуден (или ослободен) во која одлуката за конфискација е конечна;
3. Фаза на одземање во која во согласност со законите имотот е всушност конфискуван и одземен од страна на државата

Со цел да се биде ефикасен во превенцијата и борбата со сите видови на сериозен криминал, неопходно е да се фокусираме на лоцирање, замрзнување, заплenuвање и конфискација на приходите стекнати од тој криминал.

Различните законодавства можат да претставуваат сериозна пречка за вршењето на ефикасна и успешна борба против меѓународниот организиран криминал. Затоа неопходно е да се усвојат одреден број на законски мерки кои ќе овозможат да се лоцираат, замрзнат, запленат и конфискуваат приходите стекнати од криминал и да се овозможи меѓународно гонење и судска соработка во кривичната постапка.

Конвенцијата на Обединетите нации (ОН) против нелегална трговија со наркотични дроги и психотропни супстанции³ воспостави обврска кон Државите да ги усвојат мерките кои ќе овозможат конфискација на приходите кои потекнуваат од кривични дела **поврзани со дрога** или да се утврди **вредноста која соодветствува** на таквите приходи и методи за идентификување, лоцирање и замрзнување или заплenuвање на приходите, имотите, инструменталиите со цел за нивна евентуална конфискација, вклучувајќи пристап кон банкарските податоци. Исто така ги поставува правилата за **меѓународна соработка**, признавање и спроведување на наредбите за конфискација. Конвенцијата исто сугерира државите да го земат во предвид воспоставувањето на принципот на **префрлена обврска на**

³ Конвенција на Обединетите Нации против нелегална трговија со наркотички дроги и психотропни супстанции, Виена, 19.12.1988.

докажување околу легалното потекло на имотот во однос на принципите на домашното законодавство,

Во 1990, **Конвенцијата на Советот на Европа за перење на пари, истрага, заплenuвање и конфискација на приходите стекнати од криминал**⁴ (ETS 141) ја постави основата за инкриминализација на перењето на пари и стандардите за конфискација на приходите стекнати од кој било вид на криминал.

Опсегот на овој прирачник за обука е да се опфати конфискацијата на приходите стекнати од криминал, а не и одредбите кои се однесуваат на перењето на пари, иако понекогаш приходите стекнати од криминал можат да бидат предмет на конфискација базирано на криминализација од видот на перење на пари. Исто така, резултатите од финансиските истраги можат да не доведат во сомнеж за извршено кривично дело на перење на пари.

Правните инструменти на Обединетите Нации и Европската Унија (ЕУ) кои се надоврзаа на Конвенцијата на Советот на Европа во ова поле, донесоа дополнителни елементи и развој на меѓународните стандарди. **Конвенцијата на ОН од 2000 против транснационален организиран криминал заедно со нејзините протоколи**⁵ (конвенцијата UNTOC) опфаќа одредени останати кривични дела, како учество во организирана криминална група за извршување на сериозен криминал (кривично дело кое е казниво со најмалку 4 години казна), перење на пари во врска со колку што е можно поширок обем на основни кривични дела и корупција.

Преку протоколите кон Конвенцијата од 2000, исто така се опфатени и одредени други кривични дела во областите на трговија со луѓе (член 5 од протоколот), криумчарење на мигранти и нелегално производство и криумчарење на огнено оружје. Конвенцијата се осврнува кон конфискацијата во членовите 12 до 14.

Конвенцијата на ОН за борба против корупцијата од 2003⁶ содржи слични одредби во поглед на кривичните дела поврзани со корупцијата. Одредбата за конфискација е исто опфатена со член 23 од Конвенцијата на Советот на Европа за кривично право во областа на корупцијата од 1999⁷ (ETS 173).

⁴ Конвенција за перење, истрага, заплenuвање и конфискација на приходите стекнати од криминал, Стразбур, ETS 141, 8.11.1990.

⁵ Конвенција на Обединетите Нации против транснационален криминал, Њу Јорк, 15.11.2000.

⁶ Конвенција на ОН за борба против корупцијата, Њу Јорк, 31.10.2003.

⁷ Кривична конвенција за корупција, ETS 173, 27.1.1999.

ЕУ потврди дека потрагата по финансиска добивка е главната движечка сила на организираниот криминал. Базирано на заклучоците на Европскиот Совет поврзани со организираниот криминал (1996 во Даблин, 1997 во Амстердам, 1998 во Виена и 1999 во Тампере), се донесоа акциони планови. Акциониот план на Советот за борба против организираниот криминал од 1997⁸ повикува на “добро развиена и опширна легислатива во земјите членки во полето на конфискацијата на приходите од криминал и перењето на таквите приходи.”⁹

Акциониот план на Советот од 2000 “Превенција и контрола на организираниот криминал: стратегија на Европската Унија за почеток на новиот милениум”¹⁰ се осврнува на утврдувањето, замрзнувањето и конфискацијата на приходите од криминал наведени во глава 2.7. Препораката 17 се однесува на можноста за оформување на посебни единици. Препораките 19, 20 и 21 се однесуваат на истражувањето на можните потреби за инструменти за обврската за докажување на конфискација и конфискацијата без разлика на присуството на престапникот, да се покријат случаи во кои престапникот има починато или избегано. Овие препораки исто бараат да се обрне внимание на тоа дали одреден инструмент за споделување на конфискуваните вредности меѓу државите членки на Унијата се компатибилни со природата на правната помош и со правните традиции за правна помош во конкретната држава членка.

Кон крајот на 2003 Советот на Европа одлучи да ја надополни и прошири неговата Конвенција донесена во 1990 при тоа земајќи го во предвид фактот дека тероризмот не само што може да се финансира преку перење пари стекнати од криминални активности, туку и преку легитимни активности.

Овој процес на ревизија резултираше со **Конвенцијата од 2005та на Советот на Европа за перење, истрага, заплenuвање и конфискација на приходите стекнати од криминал и за финансирање на тероризмот**¹¹ која беше усвоена на 16 мај 2005 за време на Третиот самит на Претседателите на држави и влади на државите членки на Советот на Европа одржан во Варшава. Конвенцијата не е сеуште на сила, но е отворена за потпишување и ратификација од

⁸ Акционен план на Советот за борба против организираниот криминал од 28.4.1997, ОЈ L 251, 15.8.1997.

⁹ Погледајте ги политичките инструкции 11 параграф (параграф 8) и препораките во параграф 26 и 28.

¹⁰ Акционен план на Советот: превенција и контрола на организираниот криминал: стратегија на Европската Унија за почетокот на новиот милениум, ОЈ С 124, 3.5.2000.

¹¹ Конвенција за перење, истрага, заплenuвање и конфискација на приходите стекнати од криминал и за финансирање на тероризмот, CETS 198, 16.5.2005.

страна на државите членки, како и државите кои не се членки на организацијата. Конвенцијата претставува прв меѓународен договор кој се однесува како на превенцијата така и на контролата на перење на пари и на финансирањето на тероризмот. Текстот се осврнува на фактот дека брзиот пристап кон финансиските информации или информациите за имотот на криминалните организации, вклучувајќи ги и терористичките групи, исто така е клучот за успешни превентивни и репресивни мерки и претставува најдобар начин за нивно спречување. Конвенцијата воведува дополнителни елементи кон мерките за замрзнување и конфискација, кога со осврнување кон нејзините одредби ќе биде јасно објаснето.

Советот на ЕУ на 22 јули 2003 усвои **Рамковна одлука за спроведување во ЕУ наредби за замрзнување на имот или докази**. Овој инструмент се основа на новиот пристап усвоен на состанокот на Европскиот совет – претседатели на држави и влади на државите на ЕУ – во Тампере (Финска) во октомври 1999. Европскиот совет одлучи дека взаемното признавање, наспроти взаемната помош, треба да биде основата за правната соработка меѓу државите членки на ЕУ. Европскиот налог за апсење беше првиот инструмент кој се усвои во согласност со овој пристап. Рамковната одлука за замрзнување е вториот таков инструмент. Овој инструмент се однесува на замрзнувањето на доказите и замрзнувањето на имотот со осврт кон неговата конфискација. Во споредба со Конвенцијата на Советот на Европа од 1990 има одредени значајни разлики. Најпрвин, повеќе не постои систем за правење и примање на барања за взаемна помош кои опфаќаат доставување на барање и држава која бара. Наместо тоа, постои систем при кој државата која издава наредба за замрзнување и ја проследува наредбата за замрзнување кон друга држава, државата која ја спроведува. Така да не се работи за одговарање на барање кое доаѓа од странство, туку се работи за спроведување на наредба која доаѓа од странство. Второ, опсегот за одбивање на извршувањето е ограничен. Отстапувањата се направени кон принципот на двоен криминалитет и двојно замрзнување. Листата на основите за одбивање е кратка и целосна. Како следен чекор на текстот за замрзнување, во 2002 Данска предложи **нацрт Рамковна Одлука за примената на принципот за взаемно признавање на наредбите за конфискување** (усвоена на 24 февруари 2005). Таа се заснова на истиот пристап како текстот за замрзнување. Така да не работи за доставување на барање за конфискација, туку за издавање на наредба за конфискација и нејзино доставување до друга држава за нејзино спроведување. Се направија отстапувања кон принципот на двоен криминалитет.

2.1 Дефиниции

Меѓународните дефиниции во полето на финансиските истраги во поглед на заплenuвањето и конфискацијата се значајни бидејќи јазикот со кој е напишана националната легислатива (и преводот) може да употребува различни термини за истото значење. На пример замрзнување или заплenuвање може да се однесуваат на полициската мерка на заплenuвање на инструменталиите или на судската наредба за заплenuвање на приходите од криминал. Општо земено, јазичната бариера е една од главните генерични тесни грла при меѓународната соработка. Преводот на барањата за взаемна правна помош не се секогаш во согласност со (правната) терминологија која се употребува во државата барател. Дури и знаењето и материјалната експертиза на преведувачите не е секогаш доволна. Во таа насока препорачливо е самите да не се ограничуваме со употребата на дефиниции туку треба и да објасниме што всушност се мисли со тоа.

Конвенцијата од 1990 исто ги опфаќа следниве дефиниции:

- **"приходи"** значи секоја **економска придобивка која потекнува или е добиена директно или индиректно**¹², од кривични дела. Може да се состои од било кој имот како што е дефиниран подолу;
- **"имот"** го опфаќа секој имот од било каков опис, без разлика дали се работи за духовен или фактички, подвижен или неподвижен и правни документи или инструменти кои преставуваат доказ или интерес за/кон таквиот имот;
- **"инструменталии"** го означува секој посед кој е употребуван или наменет, на било кој начин, во целост или делумно, за да се изврши кривично дело или дела;
- **"конфискација"** означува казна или мерка порачана од суд следствено на постапката во врска со кривичното дело или кривичните дела кои резултираат со крајното одземање на имотот/поседот.

Терминот **"замрзнување"** или **"заплена"** е опишан со Конвенцијата на Советот на Европа од 2005 и означува привремена забрана на трансферот, уништувањето, отстранувањето или движењето или привремено стекнување на контрола на имотот на основа на наредба издадена од страна на судот или друга компетентна установа;

¹² Терминологијата е додадена со Конвенцијата од 2005 и исто ги опфаќа индиректните приходи од криминал.

Терминот “казна заплenuвање” може да се употреби за мерката на конфискација за време на граѓанската постапка, но исто така и за конфискацијата во кривичната постапка (отстранување на директната придобивка). Соединетите Американски Држави го употребуваат терминот заплenuвање како за граѓанските така и за кривичните конфискации. Од друга страна пак во Велика Британија термините конфискација и заплenuвање имаат различно значење.

Описот на овие термини во помала или поголема мерка е слична на оние опфатени со Конвенцијата на ОН (1988) и на UNTOC Convention (2003) и правните инструменти на ЕУ.

2.2 Мерки за конфискација

Државата треба да ја усвои легислативата и останатите мерки за да и овозможат да:

- конфискува инструменталии;
- конфискува приходи (економска корист стекната или обезбедена директно или индиректно од кривичните дела) и;
- конфискува имот чија вредност соодветствува на таквите приходи.

Значајно е дека не само **директните и индиректните приходи** од криминал можат да бидат конфискувани, туку и легалниот имот со соодветно иста вредност (конфискација на вредност) во случаите кога фактичките приходи не можат да бидат конфискувани.¹³

Конвенцијата од 2005¹⁴ прецизно го утврдува **имотот** кој може да биде опфатен со мерките за замрзнување, заплenuвање и конфискација:

- имотот во кој се трансформирани или прикриени приходите;
- имотот стекнат од легитимни извори доколку приходите се измешани, во целост или делумно, со таков имот, се до проценетата вредност на помешаните приходи со легални поседи/имот;

¹³ Рамковна одлука на Советот (2001/500/ЈНА) од 26.06.2001 за перење пари, идентификување, следење, замрзнување, заплenuвање и конфискација на инструментите и приходите од криминал, ОЈ L 182, 05/07/2001. која ја промовира имплементацијата на Конвенцијата од 1990, во член 3 специфично ја промовира вредносната конфискација, со можно одземање на нејзиното спроведување кога вредноста е под 4000 €.

¹⁴ Член 5.

- приходот или останатите користи кои произлегуваат од приходите, од имотот кон приходите од криминал се трансформирале или прикриле, или од имотот со кој приходите од криминал се до проценетата вредност на помешаните приходи, на ист начин и во истиот обем како и приходите.

Државите можат да објават дека одредбите за конфискација се применливи кон одредените типови на криминал (кривични дела кои се казниви со затвор подолга од една година, листа на кривични дела...) уште за време и на постапката на ратификација.

Режими на конфискација

Имплементацијата на меѓународните стандарди во националната легислатива зависи од правниот модел и традициите и останатите специфични околности на државата, затоа националните легислативи во Европа се мошне различни¹⁵. Постојат разлики во фундаменталната природа на конфискацијата во поглед на кривичното право, граѓанското или административното право. Режимите на конфискација можат да бидат дел од постапката за донесување на пресуда за обвинетиот. Во таков случај, пресудата обично е неопходна. Во некои држави приходите можат да бидат конфискувани во граѓанските постапки на заплenuвање независно или паралелно со поврзаните кривични постапки. Разликите можат исто да се увидат и во темите како префрлување на обврската за докажување во поглед на природата на конкретниот капитал, во барањето (обврзувачко или не) за директна врска меѓу кривичниот фактор и заплenuвањето на имотот или во принципот на калкулација на профитот (принципот на бруто или нето).

Разликите можат да се споредат во правниот карактер на конфискацијата, стандардите на доказот и опсегот на конфискацијата¹⁶. Според континенталниот правен систем, **правниот карактер на конфискацијата** при кривичната постапка генерално е инцидентна последица или мерка, само неколку држави ја толкуваат конфискаци-

¹⁵ Евалуација на законите и системите кај членките на FATF кои се однесуваат на конфискацијата на сопственост и привремените мерки, 21.7.1997, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/32/48/34047135.pdf>.

¹⁶ Продолжено од Michael Kilchling: Следење, заплenuвање и конфискување на приходите стекнати од корупција (и останато нелегално однесување) во рамките или вон кривично-правниот систем на државата, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Volume 9, издание бр. 4, 2001.

јата како вистинска казна (Франција)¹⁷. Во системите на општо право (и во Италија), конфискацијата главно има превентивна функција.

Во многу европски држави **стандардите за докази** се намалени. Врската меѓу гонетото кривично дело и имотот, кој може да се утврди дека е нелегален, може да биде лабава (Германија, Австрија, Холандија). Обвинителот не е обврзан заедно со кривичниот стандард да ја докаже врската меѓу гонетото кривично дело и сите поседи/имот (кои се претпоставува дека се нелегални). Во таков случај, во дополнење на приходите од гонетото дело, друг имот можат да бидат конфискувани дури и кога се стекнати од некое друго кривично дело кое е предмет на разгледување (проширена конфискација).¹⁸

Целосната префрлена обврска за докажување се имплементира само во неколку европски држави (најмногу во Ирска, Велика Британија, Италија и Швајцарија) под различни услови (членство во криминална организација; неоправдано потекло на имотот на специфични сторители на кривични дела; приходот на престапник од последните шест години се смета за нелегален...).

Опсегот на конфискација обично не застанува кај директните приходи стекнати од криминал, но исто е можна и конфискацијата на вредност. Во таков случај, исто и легален имот може да биде конфискуван кога не можат да се утврдат директните приходи.

Законските решенија сами по себе не гарантираат ефикасна конфискација во пракса. Некои други аспекти (организациски и оперативни) беа евалуирани во истражување на Универзитетот од Тренто (Транскриминал) и Пелермо.¹⁹

2.3 Истражни и привремени мерки

Добро развиен финансиско истражен систем е предуслов за успешна постапка за конфискација. Со цел да се обезбеди крајната конфискација, неопходно е да се има ефикасни и привремени мерки за да се:

¹⁷ Меѓународните правни инструменти ја дефинираат конфискацијата како казна или мерка (Конвенциите од 1990та и 2005та, Рамковната одлука на Советот за конфискација на приходите поврзани со криминал, инструментите и сопственоста).

¹⁸ Германија има концепт на проширен *forfeiture* при што за одредени кривични дела државата може да ја заплени сопственоста на обвинетиот или на негов помошник кој не е директно поврзан со специфично кривично дело, но кој е предмет на оправдано сомнение дека било стекнато за или од нелегална активност.

¹⁹ Заплената и конфискацијата на приходите стекнати од криминал во државите членки на Европската Унија: што функционира, што не, а што ветува, Министерство за правда на Италија и Универзитет во Палермо, 2001.

- идентификува;
- следи;
- брзо да се замрзне или заплени имотот кој е подложен на конфискација со цел да се спречи било каква размена, трансфер или префрлање на таквиот имот и да се овозможи конфискацијата подоцна.

Неопходен е пристап на органите на прогон до информациите за сопственоста (катастар, регистар на стопански субјекти, податоци за даноците...).

Пристап до банкарските податоци

Податоците за банкарските сметки укажуваат на протоколот на готовина, вклучени лица и нивниот однос и претставува значаен извор за идентификација, следење и замрзнување на приходите стекнати од криминал (или фондовите во вредност на тие приходи).

Судовите или останатите компетентни органи треба да го имаат овластувањето да наложат банкарските, финансиските и комерцијалните евиденции да бидат ставени на располагање или да бидат заплени. Тајноста на банкарските записи не треба да преставува пречка за таквата мерка.

Конвенцијата од 2005²⁰ исто детално ги одредува мерките за да:

- се утврди дали физичкото или правно лице поседува или е корисник-сопственик на една или повеќе сметки во било која банка лоцирана на нејзината територија и, доколку тоа се утврди, да се обезбедат сите детали за *идентификуваните сметки*;
- се обезбедат деталите на одредени банкарски сметки и на банкарските операции кои се спровеле за време на одреден период преку една или повеќе конкретни сметки, вклучувајќи ги тука деталите за било која сметка кон која биле испратени или примени трансакции;
- ги *следи*, за време на одреден период, банкарските операции кои се спроведуваат преку една или повеќе идентификувани сметки.

Банките не смеат да му соопштат на клиентот дека таквите информации биле обезбедени или дека се спровела истрага.

²⁰ Член 7.

Специјални истражни овластувања

Специјалните истражни овластувања и техники, како тајните операции, тајните набљудувања, следењето на телекомуникации, пристап кон компјутерски системи и производство и употреба на специфични документи треба да се употребат за собирање на докази и со цел да изврши идентификација и следење на приходите.

Заштита на трети субјекти

Заинтересираните субјекти, кои се подложени под истражни или привремени мерки или конфискација ќе имаат на располагање ефективни правни инструменти со цел да се заштитат нивните права.²¹

Оставено е на националната легислатива да ги спроведе соодветните мерки за заштита на правата на третите субјекти.

Во рамките на ЕУ, се промовираат симултаните истраги на имот.

Препорака на Советот²² за симултани истраги препорача:

- да се примени истражен метод во борбата против криминалот кој се содржи од истражување на сите фронтови, уште од самиот почеток, сите активности поврзани со нелегалното криумчарење на дрога и идентификување на финансиите и имотот на организацијата.
- Да се охрабри поставувањето на постојани или привремени групи специјализирани во истражување на имот со цел да се промовира поголема ефикасност во спроведувањето на споменатиот истражен метод.²³
- Да се зајакне или потпомогне соработката со лицата кои се одговорни за јавните или приватни регистри на сопственост кои поседуваат информации за имот/посед од било која природа.
- Да се промовира создавањето на заеднички истражни тимови и исто да се вклучи Еуропол.

²¹ Член 5 од Конвенцијата од 1990 и член 8 од Конвенцијата од 2005.

²² Препорака на Советот од 25.4.2002 за подобрување на истражните методи во борбата против организираниот криминал поврзан со организираното криумчарење на дрога: симултани истраги на криумчарење на дрога од страна на криминални организации и нивните финансии/сопственост, ОЈ С 114, 15.5.2002.

²³ Создавањето на оддели посебно посветени на процесот на следење, заплenuвање и конфискација на сопственоста која потекнува од извршени кривични дела беше промовирана исто од страна на Акциониот план на Советот од 2000та – милениумската стратегија (Препорака 17).

Позадините на препораката се во заклучокот на Европскиот Совет од Тампере на 15 и 16 октомври 1999 и Акциониот план на ЕУ за борба против дрогите од 2000.

Во препораката исто беше споменато дека одземањето на профитите од криминалните организации со кој тие се стекнале на нелегален начин преку трговија со дрога и заплenuвање на дрога, им предизвикува голема штета. Борбата против криминалот поврзан со организираната трговија со дрога е поефикасна со воведувањето и употребата на техниката на **симултани истраги** со цел да се 'открие' имотот од било кој вид кој припаѓа на криминалците за време на периодот кој е неопходен да се утврди имотот кој резултира од истрагата, што може но не мора да коинцидира со заклучокот на истрагата на криумчарењето на дрога. Крајните цели се да се обезбеди дека престапниците одговараат за сторените кривични дела, да се поправи нанесената штета и да се компензираат жртвите доколку тоа е можно и соодветно. Симултаната истрага е повеќе ефикасна бидејќи компетентите органи можат да одлучат да го запленаат имотот од било кој тип кој резултира од криминална активност и да се спречи неговото отуѓување. Може исто да води кон понатамошни докази за врската со тие кои се вклучени во криминалот или разоткривање на вклученост на други лица во кривичното дело криумчарење на луѓе.

Истрага на поседот се дефинира како истражна техника која овозможува информациите за серија на документи и бази на податоци (јавни или приватни) или други извори да бидат систематско анализирани со цел да се идентификуваат таквите индивидуални поседи и финансиски побарувања и да се атрибутира нивната сопственост кон конкретно правно или физичко лице.

Бидејќи најбитната основа за истрагата на поседи не се само внатрешните извори (како што се базите на податоци на органите на прогон) туку и надворешните извори било дали се работи за јавни (со јавен пристап кога тоа е релевантно) или приватни (консултација преку судска наредба), постои потреба за поголема соработка во спроведувањето на барања доставени до компетентите органи за прогон, судските или даночни власти, до лицата одговорни за разните регистри кои содржат податоци за сопственоста на поседите од било кој тип поседувани од лица кои се претпоставува дека се вклучени во кривични дела на криумчарење на дрога.

2.4 Раководење со замрзнат или запленет имот

Конвенцијата од 2005 исто ја утврдува обврската за државите да обезбедат соодветно раководење со замрзнатиот имот.

Таквите мерки треба да ја задржат вредноста на имотот преку забрана за негово отуѓување, преку негово поставување во магацински простор, продавање или раководење со замрзнатиот имот. Мерката зависи од природата на имотот (пари, акции, добра, возила, подвижен имот, компанија, недвижности, итн).

2.5 Меѓународна соработка

Прекуграничните криминални активности бараат за неопходно да се спроведе меѓународна соработка за време на истрагата и постапката која има за цел конфискација на инструменталиите и приходите.

Националната легислатива која се однесува на конфискацијата на приходите од криминал е многу различна. За да се овозможи ефикасна размена на информации, помош, признавање и спроведување на барањата од странски држави и останати форми на меѓународна соработка, неопходни се заеднички правила. Но исто така значајна е и соодветна имплементација на овие меѓународни правила во националната легислатива (на пример во случајот на рамковните одлуки на ЕУ).

Меѓународната соработка треба да и овозможи на истражната помош да го идентификува и следи имотот, да се обезбедат документи и да се спроведат привремени мерки и конфискација на приходите базирано на **валидно барање** на странска држава со ист приоритет како и при внатрешните процедури.

Различните форми на соработка можат да бидат:

- истражна помош;
- помош преку замрзнување/заплenuвање;
- помош со конфискација

2.5.1 Истражна помош

Целта на истражната помош е идентификување и следење на инструменталиите, приходите и останатиот приход подложен на конфискација основано на барање од странска држава. Таквата помош вклучува мерки кои **овозможуваат и обезбедуваат докази** за постоењето, локацијата или движењето, природата, правниот статус или вредност на имотот.

Во таквите барања²⁴, државата мора да може да спроведе мерки како одговор на:

Барања за информации за банкарски сметки:

- да се утврди дали физичко или правно лице кое е предмет на кривична истрага поседува или контролира една или повеќе сметки – да ги обезбеди податоците за идентификуваните сметки. Оваа мерка може да се прошири и кон сметки кои се држат во не-банкарски финансиски институции. Таквите проширувања можат да бидат подложни на принципот на рец-ипроцитет.

Барања за информации за банкарски трансакции:

- да се обезбедат податоците за одредени банкарски сметки и на банкарски операции за време на одреден период;
- вклучувајќи ги и деталите на било која сметка кон која се праќаат или од која се примаат средства.

Барања за следење на банкарските трансакции

- да се следат банкарските операции за време на одреден период и да се достават резултатите до државата која ги побарува.

Спонтани информации

Државата може, без претходно барање и без предрасуда кон сопствените истраги или процедури, да достави до друга држава информации за инструменталиите и приходите доколку информациите можат да и помогнат на државата – примач во иницирање или спроведување на истрагата или постапката или може да доведе до иницирање на барање.

Можноста за неформална помош преку обезбедување и споделување на информации директно меѓу органите на прогон е исто така значајна.²⁵ Основата за таквата соработка може да се (освен националната легислатива) билатералните договори или преку меѓународните организации како Интерпол или неформалните организации како CARIN. Меѓуагенциската мрежа за повратување на поседи Камден (Camden Assets Recovery Interagency Network - CARIN) е неформална меѓународна мрежа и алијанса за практична соработка на национални 'експерти' во полето на следење на финансиите, нивно заплenuвање

²⁴ Продолжено од Конвенцијата од 2005та.

²⁵ "Државите членки на ЕУ ќе го охрабрат директниот контакт меѓу истражувачите, истражните судии и обвинителите при тоа соодветно употребувајќи ги расположливите аранжмани за соработка за да се обезбеди дека барањата за помош преку формалните канали не се неопходно направени." е наведено во член 4 на Заедничката акција од 3.12.1998 усвоена од страна на Советот на основа на член К.3 од Договорот на Европската Унија за перење на пари, идентификација, следење, замрзнување, заплenuвање и конфискација на инструментите и приходите од криминал (98/699/ЈНА), ОЈ L 333/1, 9.12.1998.

и конфискација. Ги помага директните контакти со колеги од други држави со цел размена на информации и искуства во ова поле. ЕУ-РОПОЛ е во функција на негов секретаријат.²⁶ Бидејќи CARIN е неформална мрежа, членството е отворено не само за државите членки на ЕУ, туки и за други држави.

2.5.2 Привремени мерки (замрзнување/ заплenuвање)

По барање на друга држава која има **започнато кривична постапка** или постапка со цел да се иницира конфискација, државата ќе ја спроведе привремената мерка, како на пример замрзнување или заплenuвање, со цел да се спречи какво и да е разменување, трансфер или располагање со имотот кој во подоцнежната фаза може да биде предмет на барање за конфискација. Пред да се одстрани каква и да е привремена мерка државата треба да и даде на државата барател можност да ги претстави причините во полза на продолжување на мерката.

Мерки за замрзнување ќе се спроведат исто и во случај на барање за конфискација.

Како што спомнавме во глава 2, **Рамковната одлука на Советот** за спроведување на наредби за замрзнување на имот или докази во Европската Унија²⁷ ги поставува условите под кои државата членка ќе признае и спроведе на нејзината територија наредба за замрзнување (со цел обезбедување на доказ или на последователна конфискација на имот) издадена од судскиот орган на друга држава членка на ЕУ во рамките на кривичната постапка. Принципот на взаемно признавање се применува исто и при предистражните наредби. Наредбата за замрзнување, заедно со сертификатот во стандардна форма може да биде **директно**²⁸ проследена од страна на судскиот орган кој ќе ја признае одлуката за замрзнување (без никаква понатамошна неопходна формалност²⁹) и да ги превземе неопходните мерки за нејзино моментално спроведување³⁰. Замјите членки треба да ги превземат неопходните

²⁶ За дополнителни информации можете да се обратите: carin@europol.eu.int.

²⁷ Рамковна одлука на Советот (2003/577/ЈНА) за спроведување во Европската Унија на наредби за замрзнување на имотот или доказите, О J L 196 , 02/08/2003.

²⁸ Освен за Велика Британија и Ирска (параграф 2 од член 4).

²⁹ Соработката претпоставува постоење на доверба дека одлуките ќе се признаат и спроведат секогаш во согласност со принципите на легалност, субсидиарност и пропорционалност.

³⁰ Освен основите за не-признавање, не-спроведување или одложување, обезбедено во членовите 7 и 8.

мерки за да ја спроведат рамковната одлука пред 2.8.2005. И покрај тоа што системот на рамковната одлука изгледа ветувачки и од помош со цел да се постигне брзо заплenuвање/замрзнување во странство, до сега (август 2006) по се изгледа не постои никакво практично искуство. Рамковната одлука се доживува како премногу тешка и комплексна како резултат на преобемната бирократија поврзана со неа. Друга причина за нефункционирање на регулативата е дека сеуште не сите членки на ЕУ ја имаат трансформирано во домашното законодавство.

2.5.3. Помош за конфискација

Базирано на барањето за конфискација кое се однесува на инструментите или приходите поставени на нејзината територија, државата ќе:

- ја спроведе наредбата за конфискација издадена од страна на судот на државата барател;
- да ги поднесат барањата до компетентните органи на државата со цел да се обезбеди наредба за конфискација и доколку таквата наредба е одобрена, да се спроведе. Во таквиот случај државата може да ја употреби постапката за конфискација според нејзините закони.

Конфискацијата треба исто да се примени при барањето да се плати сума на пари која соодветува со вредноста на приходите, доколку имотот е лоциран во државата барател. Доколку не се обезбеди плаќањето, државата може да го реализира побарувањето на било кој расположлив имот.

Одредбата од параграф 5 од член 23 од Конвенцијата до 2005та исто ја охрабрува соработката во случај на постоење на барање за спроведување на мерки еднакви со конфискација која води кон одземање на сопственоста кои не преставуваат кривични санкции (граѓанска или друга посебна постапка) доколку таквите мерки се порачани од страна на судскиот орган на побарувачката страна во однос на кривичното дело, доколку е утврдено дека имотот соодветува на приходите.

Барањето за конфискација нема влијание врз правото на страната побарувач да ја спроведе наредбата за конфискација.

Споделување на сопственоста

Конвенцијата од 1990³¹ и конвенцијата на ОН од 1998 исто така го остави прашањето на отстранувањето на конфискуваниот имот на домашното законодавство на државата барател, освен доколку државата не се согласи поинаку. Ова во пракса значи дека конфискуваната сопственост останува во државата барател.

Конвенцијата од 2005та утврдува дека страните, до онаа мерка која е дозволена од домашното право и само доколку е дозволена, даваат приоритетна можност за враќање на конфискуваниот имот на државата барател, така да може да им додели компензација на жртвите на кривичното дело или да го врати таквиот имот на нивните легитимни сопственици.

Конвенцијата исто ги предвидува правилата за одбивање и одложување на соработката и заштитата на правата на третата страна.

Конвенцијата на ОН против корупција од 2003 содржи одредени интересни нови одредби за отстранувањето на сопственоста. Според член 57 од Конвенцијата, страната барател има обврска да ја врати конфискуваната сопственост на страната барател во случаите на злоупотреба на јавни фондови или на перење на таквите фондови и во случаите каде што страната барател разумно го утврдува нејзиното претходно поседување. Трошоци во разумен обем можат да бидат одбиени од страна на страната барател.

Рамковната одлука за примената на принципот на взаемно признавање на наредбите за конфискација во член 14 овозможува одредби за одземање на сопственоста. Тие имплицираат дека за конфискацијата во вредност од под 10.000 Евра, таа оди кон државата која ја спроведува, додека кога се работи за сума еднаква или поголема од 10.000 Евра, таа се дели 50/50 помеѓу државата барател и државата која ја спроведува мерката.

³¹ Член 15.

3. МЕЃУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ

3.1 FATF

FATF³² меѓувладино тело со членство од целиот свет чија цел е развојот и промоцијата на националните и меѓународни политики за борба против перење пари и финансирање на тероризмот. FATF е тело кое креира политики создадени во 1989 и кое работи на создавањето на неопходната политичка волја за да се спроведат легислативните и регулативни реформи во овие области. FATF ги објави Четириесетте препораки за борба против перењето пари и Деветте посебни препораки за финансирање на тероризмот со цел да се постават стандардите и да се постигнат нивните цели. FATF исто ја постави методологијата за взаемен процес на евалуација кој исто се употребува и од MON-EYVAL.

Препораката 3³³ од Четириесетте препораки на FATF се однесува на мерките за конфискација и ги охрабрува државите да ги земат во

³² http://www.fatf-gafi.org/pages/0,2987,en_32250379_32235720_1_1_1_1_1,00.html.

³³ Препорака 3: Државите треба да усвојат мерки слични на оние поставени со Конвенциите од Виена и Палермо, вклучувајќи тука и законски мерки за да им се обезбеди на компетентните власти да ја конфискуваат сопственоста која била подложена на перење, приходите од перење на пари и сл., инструментите кои се употребени или биле наменети да се употребат во спроведувањето на овие кривични дела, или имотот со соодветна вредност, без да се има предрасуда кон правата на третите страни.

Таквите мерки треба да го вклучат органот да: (а) ја идентификува, следи и оцени сопственоста која е предмет на конфискацијата; (б) да ги спроведе провизорните мерки како замрзнување и заплenuвање, да се спречи било какво тргување, трансфер или отстранување на таквата сопственост; (в) да превземе чекори кои ќе спречат или понишат акции кои ја попречуваат способноста на државата да ја поврати сопственоста која е предмет на конфискација; и (г) да превземе соодветни истражни мерки. Државите можат да земат во превид усвојување на мерки кои ќе овозможат таквите мерки или инструменти да бидат конфискувани без притоа да биде неопходна пресуда, или кои ќе бараат за неопходно сторителот да го докаже легалното потекло на имотот кој наводно треба да биде подложен на конфискација и тоа до онаа мерка при што таквата обврска да биде во сообразност со принципите на нивното домашно законодавство.

предвид мерките на конфискација 'без да се бара кривично обвинение или да се бара од сторителот на делото да го докаже легалното потекло на имотот кој ќе се подложи на конфискација.' Препораките 27, 28 и 32 се однесуваат на институционалните и други мерки и статистики исто поврзани со конфискацијата на приходите.

3.2 MONEYVAL

Комитетот на експерти за евалуација на мерките за борба против перење на пари на Советот на Европа - MONEYVAL³⁴ (поранешен PC-R-EV) – беше основан во 1997. Оваа евалуација и механизам на колегијален притисок врши преглед на мерките за борба против перењето на пари (вклучувајќи ги и мерките на конфискација) и мерките за борба против финансирањето на тероризам во државите членки на Советот на Европа (и државите апликанти за членство во Советот на Европа кои се пријавуваат да се придружат кон условите на Комитетот) кои не се членови на FATF. Сите држави опфатени со проектот CARPO се членови на MONEYVAL.

MONEYVAL го евалуира придржувањето на неговите членови кон релевантните меѓународни стандарди за сузбивањето на перењето на пари и борба против финансирање на тероризмот, како што е содржано во препораките на FATF, тука вклучувајќи ги и специјалните препораки за финансирање на тероризам и акти на тероризам и поврзани акти на перење на пари, Конвенцијата на ОН од 1998 за нелегална трговија со наркотични дроги и психотропни супстанции, Конвенцијата на ОН за транснационален организиран криминал, релевантните директиви на ЕУ за превенција на употребата на финансискиот систем за перење на пари и на Конвенцијата од 1990 за перење, истражување, заплена и конфискација на приходите од криминал, заклучени во рамките на Советот на Европа.

Евалуацијата се спроведува на основа на заедничката методологија AML/CFT договорена помеѓу MONEYVAL и Меѓународниот монетарен фонд и Светската банка. Во евалуационите извештаи се оценува ефикасноста на воспоставените мерки и се усвојуваат препораки за подобрување.

³⁴ http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Combating_economic_crime/Money_laundering/.

3.3 GRECO

GRECO³⁵ е комитет на Советот на Европа кој има за цел да го подобри капацитетот на неговите членки за борба против корупцијата со мониторинг на подржувањето на Државите со нивните превземени обврски во ова поле. На овој начин, ќе се придонесе кон идентификувањето на недостатоците на националните механизми против корупцијата и да се поттикнат неопходните легислативни, институционални и практични реформи со цел подобро да се спречи и сузбие корупцијата.

GRECO е особено одговорен да врши мониторинг на придржувањето кон Водечките принципи за борбата против корупцијата и имплементацијата на усвоените меѓународни правни инструменти во рамките на Програмата за акција против корупцијата (PAC). За сега се усвоија три вакви инструменти: Кривичната конвенција за корупција (ETS 173), отворена за потпис на 27 јануари 1999, Граѓанско-правната конвенција за корупција (ETS 174), усвоена на септември 1999, отворена за потпис на 4 ноември 1999 и Препораката R (2000) 10 за кодексот за однесување на јавните функционери усвоена на 11 мај 2000.

Бидејќи Кривичната Конвенција за корупција исто опфаќа одредби кои се однесуваат на конфискацијата на приходите од криминал, GRECO врши мониторинг и на ова поле. Неговите утврдувања, заклучоци и препораки можат да бидат значаен извор на информации за недостатокот на мерки за конфискација во одредена држава.

³⁵ <http://www.greco.coe.int/Default.htm>

4. ПРЕФРЛАЊЕ НА ОБВРСКАТА ЗА ДОКАЖУВАЊЕ

Праксата покажува дека докажувањето на криминалното потекло на имотот на сторителот на кривичното дело во многу случаи е многу тешко или невозможно.

Некои од државите опфатени со проектот КАРПО размислуваа да го воведат принципот на префрлање на одговорноста за докажување (reversal of burden of proof) во нивната легислатива. Затоа, ќе се објаснат неколку клучни елементи за да им помогнат на државите во нивното разбирање и донесување на одлука околу можните промени во легислативата.

Конвенцијата на ОН од Виена³⁶ и конвенцијата на UNTOC³⁷ сугерираат дека државите можат ја земат во предвид можноста **сторителот на кривичното дело да се обврзе да го демонстрира законското потекло** на наводните приходи од криминал или на друг имот кој е подложен на конфискација, но до онаа мерка кога таквата обврска е во **сообразност со принципите на нивното домашно право** и со природата на нивните судски и други постапки.

Дури доколку обврската за докажување на вината на престапникот за време на кривичната постапка сеуште останува кај државата, таквата одредба влијае врз основното право на фер судење (претпоставка на невиност и употреба на претпоставки во кривичните постапки) и правото на приватна сопственост опишани во Конвенцијата на Советот на Европа за заштита на човековите права и фундаментални слободи (Европската конвенција за човекови права). Европскиот суд

³⁶ Член 5, параграф 4 од Конвенцијата на ОН од 1988: Секоја страна може ја земе во предвид можноста одговорноста за докажување да биде поставена обратно во поглед на законитото потекло на наводните приходи или останат имот кој е подложен на конфискација, до онаа мерка кога таквата акција е конзистентна со принципите на нејзиното домашно право и со природата на судските и останати постапки.

³⁷ Член 12, параграф 7 на конвенцијата UNTOC: Државите – страни можат да размислат за можноста за барање од сторителот да го докаже законитото потекло на наводните приходи од криминал или останата сопственост која е подложена на конфискација, до онаа мерка кога таквата обврска е конзистентна со принципите на нивното домашно право и со природата на судските и останати постапки.

за човекови права разви судска пракса и стандарди според кои таквата правна можност е во согласност со Конвенцијата.

Конвенцијата од 2005та³⁸ кон државите ја вовеле обврската да усвојат таква легислатива или други мерки бидејќи може да биде неопходно тоа да се побара во поглед на сериозните кривични дела или дела дефинирани според националното право; сторителот на кривичното дело го докажува потеклото на наводните приходи или останата сопственост која е подложена на конфискација до онаа мерка кога таквата обврска е конзистентна со принципите на домашниот правен систем. Но во согласност со параграф 4 од член 53, државата може да прогласи резерва кон употребата на оваа одредба.

Акционен план на Европската Унија: превенција и контрола на организираниот криминал: стратегијата на Европската Унија за почетокот на новиот милениум го опфати прашањето на префрлената одговорност за докажување преку Препораката бр. 19³⁹.

Рамковната одлука на Советот⁴⁰ **за конфискација на приходите поврзани со криминал, инструментите и сопственоста** дефинира **обврска** за државите членки да усвојат неопходни мерки за да се овозможат **проширени овластувања за конфискација**. Мерките треба да се усвојат од страна на државите членки до 15.3.2007.

Рамковната одлука опишува три можности за продолжена конфискација на сопственоста (во целост или делумно) која припаѓа на лицето осудено за кривично дело сторено во рамките на кривичната организација, делата поврзани со криумчарење, фалсификување на пари, перење на пари и основни кривични дела, нелегална миграција, криумчарење на луѓе, итн.:

- во случаите во кои судот, основано на специфични факти, е целосно убеден дека сопственоста потекнува од **криминални активности** или од **слични криминални активности** на осуденото лице за време на период пред пресудата за делото, што се смета за разумно во поглед на околностите на конкретниот случај.

³⁸ Член 3, параграф 4.

³⁹ Препорака 19: Треба да се направи преглед на можната потреба за инструмент кој, земајќи ги во предвид најдобрите практики кои оперираат во државите членки и со должната почит кон фундаменталните правни принципи, ќе го овозможи воспоставувањето на можноста за доведување на обврската за докажување на потеклото на сопственоста на лицето кое е обвинето за дело поврзано со организиран криминал.

⁴⁰ Рамковна одлука на Советот (2005/212/JHA) од 24 февруари 2005 за Конфискација на приходите поврзани со криминал, инструментите и сопственоста, OJ L 068 , 15/03/2005.

- во случаите во кои е утврдено дека **вредноста на сопственоста е несразмерна со законскиот приход** на осуденото лице и судот базирано на специфични факти е целосно убеден дека конкретниот имот потекнува од криминалната активност на осуденото лице.

Таквата конфискација може да се прошири и на:

- имотот стекнат од страна на најблиските лица на сторителот и;
- имотот префрлен на правно лице кон кое – дејствувајќи сам или во соработка со неговите најблиски – има контролирачко влијание.

Иако одредбите на проширената конфискација се поврзани со имотот кој припаѓа на осуденото лице, параграф 4 од членот 3 ја остава отворена можноста државата членка да употреби други процедури настрана од кривичната постапка за да му го одземе имотот на сторителот на кривичното дело.

Многу европски држави воведоа некои форми на префрлена обврска на докажување на потеклото на сопственоста⁴¹. Дискреционото право е во рацете на судот. Владата мора да достави докази со кои ќе покаже дека сопственоста може да има криминално потекло или дека обвинетиот не можел да се стекне со неговата сопственост кога ќе се земе во предвид неговиот легитимен приход. Ова може да биде ограничено на одреден временски период пред пресудата и/или кон одредени видови на (сериозен) криминал. Не е неопходно конкретниот имот да е директно поврзан со криминалните дела за кои лицето било осудено.

Некои држави употребуваат посебна граѓанска постапка за да ги конфискуваат приходите стекнати од криминал (Ирска, Велика Британија, САД).

4.1. Релација со обврските за заштита на човековите права

Прашањето за олеснета обврска за докажување за потеклото на осомничените криминални приходи, како спротивност на кривичниот

⁴¹ За повеќе детали погледајте: Префрлање на обврската за докажување во конфискацијата на приходите од криминал: Истражување на Советот на Европа за најдобрите практики, Совет на Европа, 2000.

стандард за докажување, е поврзано со стандардите на Европската конвенција за човекови права⁴² (ECHR).

Употребата на статутарни претпоставки со цел да се подели обврската за докажување меѓу јавниот обвинител и обвинетиот со цел да се утврди казната со конфискување, особено кога лицето може да биде запрашано самиот да го објасни потеклото на неговата сопственост со цел да се избегне конфискацијата, може да биде во конфликт со следниве одредби на ECHR:

- правото на фер судење⁴³;
- претпоставката на невиност⁴⁴;
- заштитата на сопственоста⁴⁵.

Европскиот суд за човекови права (ECTHR) во повеќе случаи ја тестираше конзистентноста на националните легислативи во однос на ECHR. Заклучоците од праксата на судот се следните:

- претпоставката на невиност во целост се применува во кривичната постапка⁴⁶, вклучувајќи ја тука наредбата за конфискација како нејзин дел и почитувањето на оваа претпоставка мора да биде оценета за време на целото судење отколку за секоја фаза поодделно;
- употребата на претпоставките на факти или на закон се применливи во ограничени рамки и треба да се пропорционали со релевантноста на случајот (принципот на пропорционалност) и да се одржат правата на одбраната⁴⁷. Претпоставките може никогаш да не бидат убедливи и судот мора да постави граница за одобрување на истите. Затоа, целосно префрлање на обврската за докажување или генерална конфискација не е дозволена;

⁴² Конвенција за заштитата на човековите права и фундаментални слободи, ETS 005, Совет на Европа, Рим, 4.11.1950 и сите дополнителни протоколи.

⁴³ Член 6.1: "Во утврдувањето на неговите граѓански права и обврски или на било кое кривично дело против него, секој има право на фер и јавно сослушување во разумен рок од страна на независен и непристрасен суд основан со закон. (...)"

⁴⁴ Член 6.2: "Секој кој е обвинет за кривично дело треба да се смета невин се додека според законот не се докаже дека е виновен."

⁴⁵ Член 1 од првиот дополнителен протокол на ECHR: "секоје физичко или правно лице има право на мирно уживање во неговата сопственост. На никого нема да му биде ускратена неговата сопственост освен кога се работи за јавен интерес, подложено на условите поставени со закон и со генералните принципи на меѓународното право.(...)"

⁴⁶ Случај Minelli против Швајцарија, 25.3.1983.

⁴⁷ Случај Salabiaku против Франција, 7.10.1988.

- правото за не-само-инкриминирање како дел од правото за фер судење е предмет на стриктна интерпретација од страна на Европскиот суд за човекови права (ECTHR), но тоа не е апсолутно: кога ќе се постават доволни и прецизни обвинувања и докази, однесувањето на обвинетите кое нема да одговара на ништо, може да се смета за дополнителна индикација на вина⁴⁸. Изјавите обезбедени преку административна процедура во која осомниченото лице е обврзано да ја каже вистината се неприфатливи за понатамошната кривична постапка;
- ECTHR обезбедува автономна дефиниција за поимите “казна” и “мерка” и применливоста на ECHR зависи од таквите квалификации⁴⁹. Релевантните критериуми се оние доколку мерката е спроведена следствено на пресуда за кривично дело, која е природата и целта на мерката, нејзината категоризација според националното право, процедурите вклучени во креирањето и имплементацијата на мерката и нејзината тежина.

Во случајот на Филипс (Phillips)⁵⁰, ECTHR ја тестираше примената на некои од одредбите од Законот за сузбивање на дрогата на Велика Британија од 1994 кој се однесува на конфискацијата на приходи.

Филипс беше осуден на затвор за криумчарење на канабис и му беше наложено да плати одредена сума на пари која судот ја процени дека ја стекнал со криумчарењето на дрога.

Истрагата покажа дека Филипс нема пријавено извор на приходи кој е подложен на оданочување иако бил регистриран сопственик на куќа и на неколку останати поседи заедно со пет автомобили. Бил и претходно осудуван, но во ниеден случај за кривично дело поврзано со дрога. Се претпоставува дека Филипс имал корист од криумчарењето на дрога и дека целосната корист беше утврдена. Обвинетиот не успеа да претстави релевантни елементи за да ја отфрли претпоставката дека има стекнато толкав износ на пари преку криумчарење на дрога.

Судот коментирал дека обвинетиот, обидувајќи се да ја отфрли претпоставката и да се спротивстави на обвинувањата на обвинителот, не успеал да превземе очигледни, обични или едноставни

⁴⁸ Случај Murray Велика Британија, 8.2.1996.

⁴⁹ Случај Welch против Велика Британија, 9.2.1995.

⁵⁰ Случај Phillips Велика Британија, 5.7.2001.

чекори кои во секој случај би ги превземал доколку неговите тврдења беа навистина точни.

Филипс тврдеше дека статутарната претпоставка применета од страна на англискиот суд при калкулирањето на износот на наредбата за конфискација го наруши неговото **право на претпоставка на невиност** според член 6 § 2 ECHR.

ECHR ги одбил неговите тврдења и тврдеше дека статутарната претпоставка не била применета со цел да се утврди дека обвинетиот е виновен, но наместо тоа му овозможил на националниот суд да ја утврди сумата на која треба да се однесува наредбата за конфискација. Претпоставката на невиност е релевантна само додека не се утврди дека лицето е виновно, но не е применлива за време на следниот процес на донесување на пресуда освен доколку во таа постапка не покренат нови обвинувања против обвинетиот.

ECHR исто одби да го прифати тврдењето на Филипс дека неговото **право на фер судење, вклучувајќи го тука и неговото право на не-себе-инкриминација**, било нарушено од фактот дека тој бил повикан самиот да го објасни потеклото на неговиот имот стекнат во последните шест години. ECHR заклучи дека системот според кој биле употребувани претпоставките содржеле доволни гаранции за фер судење. Главната гаранција беше дека претпоставката востановена со Актот од 1994 *можела да биде одбиена* доколку обвинетиот докажал, повторно на основа на рамнотежата на можностите, дека тој се стекнал со имотот на друг начин, а не преку криумчарење на дрога. Судот имаше дискреција да не ја примени претпоставката доколку сметаше дека нејзината примена би довела до *сериозен ризик за неправда*.

Филипс исто така тврдеше дека казната конфискација е еднаква на одземање на неговото **право мирно да располага со неговата сопственост** и дека затоа Членот 1 од Протоколот Бр. 1 кон ECHR бил нарушен. ECHR одговори дека наредбите за конфискација базирани на претпоставките засновани на Актот од 1994 функционираат одбивно кон оние кои планираат да се вклучат во криумчарење со дрога и дека тие исто така имаат за цел да му се одземе на таквото лице сиот профит стекнат преку криумчарење на дрога и да се одземе вредноста на приходите и со тоа да се спречи нивна можна употреба во трговија со дрога. Затоа, нарушувањето на правото за мирно располагање со неговата сопственост не било непропорционално и преставувало разумен однос на пропорционалност меѓу спроведените мерки и целта која треба да се постигне.

5. ИНТЕГРИРАНИ ФИНАНСИСКИ ИСТРАГИ И КОНФИСКАЦИЈА НА ПРИХОДИ СТЕКНАТИ ОД КРИМИНАЛ

Финансиските истраги се постапка кој се спроведува паралелно со кривичната истрага и има за цел да се разоткријат приходите од криминал, да се идентификува posedот кој може да се конфискува и привремено да се обезбеди (заплени) имотот на обвинетиот со цел да се овозможи идната конечна конфискација. Додека целта на кривичната истрага е да се утврди кривичното дело и сторителот и да се соберат докази за кривичната постапка, целта на паралелната финансиска истрага е да се конфискуваат приходите стекнати од криминал. Затоа значајно финансиската истрага да започне при раната фаза на кривичната истрага, бидејќи резултатот на двете постапки може да биде значаен за да се постигнат нивните соодветни цели. Успешното утврдување и привременото запленивање на имотот го спречува неговото скривање и отстранување и дозволува ефикасна крајна конфискација на крајот на кривичната постапка.

Неопходните елементи за успешна финансиска истрага се следниве:

- Финансиската истрага треба да биде стандардна постапка која ќе се примени при истражувањето на криминалот кој генерира криминал;
- Истражувачите мора да бидат специјализирани во вршењето на финансиски истраги;
- Блиска соработка со истражувачите одговорни за кривичната истрага.

Елементите на интегрирана, паралелна финансиска истрага детално ќе се опишат во следниве поглавија:

- Собирање на докази за сторителот и за кривичното дело (како дел на кривичната истрага);
- Утврдување на приходите стекнати од криминал (вид и износ);
- Утврдување на сопственоста која може да биде конфискувана (идентификација на лицата, имотот кој е подложен на конфискација на вредност или проширена конфискација⁵¹);

- Утврдување на условите за привремени мерки (заплена/обезбедување).

5.1 Мерки (овластувања) и органи одговорни за финансиските истраги и конфискација на приходите стекнати од криминал

Условите за превземените мерки⁵² во рамките на финансиските истраги и улогата на одговорните органи во пред-судската фаза на кривичната постапка зависат од националната легислатива и судска пракса.

Во поглед на меѓународните стандарди (погледајте го поглавјето 2) и постојната легислатива во државите кои ги имаат ратификувано релевантните меѓународни конвенции, можат да се спроведат следниве елементи:

- Конфискацијата е можна за инструментите, за приходите – имот кој потекнува или е стекнат директно или индиректно од извршените кривични дела и за “легален” имот, кој соодветува со вредноста на приходите од криминал (конфискација на вредноста);
- Истражните мерки ја овозможуваат идентификацијата, следењето и привременото обезбедување (заплenuвање) на имотот кој може да биде конфискуван, вклучувајќи го пристапот кон банкарските податоци и употребата на истражните овластувања.

Улогата и овластувањата на органите во пред-судската постапка се обично поделени помеѓу полицијата (и другите органи на прогон, на пр. финансиската полиција) и обвинтелството, кој обично ја води или управува фазата на пред-судската постапка. Финансиската истрага обично се спроведува од страна на полицијата (специјализираните единици во кривичната полиција), а ретко од страна на обвинителот (специјалната единица BOOM во Холандија) или од страна на специјална мултидисциплинарна единица (како што е случајот со Бирото на криминална сопственост во Ирска).

⁵¹ Во случаите кога легислативата овозможува проширена конфискација и префрлување на одговорноста за докажување

⁵² Во рамките на финансиските истраги, легислативата ги утврдува условите и стандардите на доказите за мерките и одговорниот орган кој одлучува и спроведува истите.

Полицијата ја спроведува финансиската истрага: тие собираат докази за кривичното дело, сторителот и за приходите од тоа дело. Полицијата може да ги заплени инструментите (имотот употребен да се изврши кривичното дело), предметите од кривичното дело и било кој доказ. Како резултат, полицијата може да предложи (до јавниот обвинител) привремена мерка (заплена) обезбедување на имотот кој може да биде конфискуван. Во случаите кога повеќе органи на прогон се одговорни за кривичните и финансиски истраги, неопходна е јасна сепарација на овластувањата и договор за соработка и размена на информации.

Јавниот обвинител ја води или диригира пред-судската истражна постапка и финансиската истрага како нејзин дел. Интензивноста на соработката (онаа мера до која полицијата го информира обвинителот и следствените активности/наредби на обвинителот) обично зависи од односите во пракса. Врз основа на иницијативата на полицијата, обвинителот до (истражниот) судија може да предложи истражни мерки (претрес на домот, пристап до банкарските податоци, итн), како и привремени мерки за да се обезбеди крајната конфискација – заплена на сопственоста. Обвинителот доставува обвинение и за време на судењето може да предложи конфискација на приходите.

За време на постапката на пред-судска истрага, на предлог на обвинителот, (истражниот) судија дозволува спроведување на истражни мерки и заплenuвање на приходите стекнати од криминал. Во некои држави, судијата за таквите мерки може да одлучи *ex officio*.

Судот одлучува за (финалната) конфискација во рамките на кривичната постапка.

Освен законските одредби за одговорностите и улогите, мора да се земат во предвид и фактичките односи (иницијативата, размената на информации, донесувањето на одлука) меѓу релевантните органи и институции.

Интензивната соработка е неопходна за брз и ефикасен пристап до податоците за сопственоста и за обезбедување – заплenuвање на сопственоста која може да биде конфискувана. Во потешките случаи може да биде корисно да се воспостави работна група во која ќе учествува обвинител, крим полицијата и останатите органи (на пр. даночната служба, царината и во случај на постоење на сомнеж за перење на пари, управта за спречување на перење на пари). На ваков начин се обезбедува брза размена на информации и податоци. Соработката може да биде интензивирана преку редовни состаноци помеѓу полицијата и обвинителството (стратешки и оперативни состаноци)

или преку склучување на договори за соработка меѓу полицијата, царината, даночната служба и/или некои други релевантни органи.

Заплenuвањето на сопственоста како итна истражна мерка бара за неопходно блиска и директна соработка меѓу полицијата, обвинителот и (истражниот) судија која ја издава наредбата за заплenuвање. Постоeњето на договор за судија за поврзување поставен во областниот суд, специјализиран за вакви наредби, може во голема мерка да придонесе кон таквата соработка.

Специјализацијата на кривичните истражувачи и обвинители е од големо значење за финансиските истраги.

Организациските пристапи може да се разликуваат, од востанувањето на специјализирани единици за финансиски истраги во полицијата или обвинителството па се до основањето на мрежа на специјализирани и обучени истражувачи кои спроведуваат финансиски истраги во рамките на нивниот опсег на одговорност. Во дополнење, специјализираната обука исто е неопходна за обвинителите и (истражните) судии.

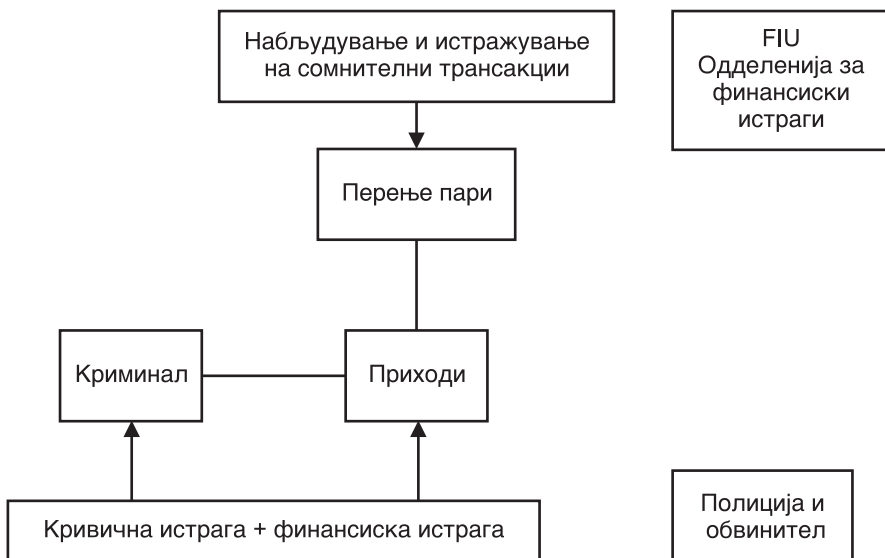
5.2 Паралелни финансиски истраги и перење пари

Мерките за превенција и детектирање на перење пари нема да се опфатат со овој прирачник, иако нивната цел е исто насочена кон приходите стекнати преку криминал. Сепак, постојат некои разлики и заеднички точки меѓу таквите мерки и паралелни финансиски истраги кои подолу ќе бидат објаснети.

Целта на финансиската истрага е да се идентификуваат, следат, запленат и конфискуваат приходите стекнати од криминал паралелно со кривичната постапка на кривичното дело кое резултира во материјална корист. Целта на мерките за спречување и детекција на перење пари, кои обично се спроведуваат од страна специјализирани одделенија за финансиски истраги (Financial Intelligence Unit – FIU), е да се набљудуваат и анализираат финансиските трансакции и да се открие постоењето на типови на перење пари. На основа на постоењето на сомнителна трансакција, мора да се утврди врската со основното кривично дело. Затоа преку надзорот врз (сомнителните) трансакции, ќе се утврди нивното нелегално потекло.

Разликата може да биде преставена со следната шема⁵³:

⁵³ Проект PACO Proceeds, Совет на Европа, 2001.

Во некои случаи, финансиската истрага може исто да води кон сомнеж за постоење на кривично дело на перење пари. Случаите во кои Одделението за финансиски истраги ќе биде вклучено во истрагата (со нивните овластувања за пристап и за анализирање на банкарските податоци и да ја замрзнат банкарската сметка) ќе зависи од законските одредби, постоењето на елементи на кривично дело перење пари и останати околности кои може да влијаат врз одлуката на обвинителот.

5.3. Елементи на финансиската истрага

5.3.1 Утврдување на сторителот и на кривичното дело (кривична истрага)

Кога се истражува кривично дело (организиран или обичен криминал) и кога се собираат докази за елементите на кривичното дело, сторителот и со-учесниците, неопходно е да се спроведе паралелна финансиска истрага во оние случаи кога кривичното дело резултира во имотна/парична корист.

Во поглед на фактот дека целта на финансиската истрага е да се овозможи конфискација на приходите, со неа треба да се започне доволно рано за да спречи сторителот да се ослободи од имотот. За-

тоа, соодветното време е веднаш откако ќе се утврди осмиченото лице(а), а пред да се спроведат мерките преку кои сторителот ќе дознае дека против него се води истрага (на пр. вршењето на куќен претрес). Финансиската истрага и анализа на трансакциите може да го прошири кругот на осомничени лица и при собирањето на доказите неопходно е да се земат во предвид и целите на финансиската истрага (на пр.при прислушувањето, заплenuвањето на документи, итн).

Подетални инструкции за условите кои се однесуваат на воведувањето на финансиска истрага може да бидат издадени од страна на полицијата (или од обвинителството).

5.3.2 Утврдување на приходи стекнати од криминал

Приходите можат исто да преставуваат **елемент на кривичното дело** (особено во кривичните дела против сопственоста или при економскиот криминал). Директните приходи преставуваат доказ за кривичното дело. Со утврдувањето на приходите кои резултираат од кривичното дело (на пр. пари како исплата за дрога, украдена уметничка слика или корист од извршена измама) и нивното истражување, со-учесниците или дури и самите организатори на кривичното дело може да бидат утврдени исто како и третите лица од кои може да се конфискуваат приходите.

Обично, приходите кои резултираа од конкретното кривично дело кое е подложено на истрага или за кое сторителот е осуден се единствената сопственост која може да биде конфискувана. Врската меѓу специфичното кривично дело и сумата на (скриените) приходи до одредена мерка се олабавува во случајот на кривичното дело на перење пари (кога најпрвин се идентификува сумата на сомнителната трансакција). Од друга страна, постојат правни системи во кои се применува проширена конфискација како и префрлената обврска за докажување на потеклото на сопственоста. Во дополние на конфискувањето на приходите кои резултираат од конкретното (докажано) кривично дело, таквите системи овозможуваат конфискација на дополнителна сопственост, која под одредени услови се претпоставува дека произлегува од сторено кривично дело.

Доколку **сторителот** ги префрли приходите до друго лице кој е свесен дека тие произлегуваат од сторено кривично дело, тоа лице може да одговара за криење и притоа приходите да се конфискуваат од него.

Исто е можно да се конфискува сопственост од трети лица кои се стекнале со сопственоста (предмет) за под-пазарна цена и требало или можеле да знаат дека може да потекнува од сторено кривично

дело и од блиските лица/роднини на сторителот на кривичното дело. Приходите треба да се подложат на конфискација дури и во случај кога тие се префрлени на правно лице.

Начините за **утврдување на износот и типот** на нелегалните приходи се различни. Понекогаш ова е јасно од жалбата од страна на оштетеното лице (на пр. кражба, проневера, разбојништво). Во такви случаи, проценка на штетата може да биде од помош која, сепак не е еднаква со нелегалните приходи.

Во организираниот криминал, износот и врстата на приходите се утврдуваат и преку употреба на тајни истражни мерки, преку прислушување, тајни операции. На пример, при собирањето на докази за криумчарење на дрога, се утврдува колку многу дрога се има продадено, по која цена и на кого. Базирано на тие податоци, се подготвува процена на износот на приходите. Во економските кривични дела штетата или нелегалните приходи се утврдуваат со истражување на деловната документација заедно во соработка со даночната управа.

При утврдувањето на приходите, податоците за финансиските трансакции спроведени од страна на осомничениот се исто така релевантни. По правило, пристапот кон банкарските податоци е единствено можен со обезбедна судска наредба и е условена на постоењето на одреден стандард на докази. Преку анализата на плаќањата и на порачките на пари, се утврдуваат финансиските текови на сторителот и на останатите поврзани лица. При анализата на финансиските текови, често е неопходно да се обезбедат податоци од странство. Кога тековните податоци за трансакциите за специфичните банкарски мерки се релевантни за истрагата, значајна мерка е издавање на наредба за мониторинг која исто така овозможува веднаш да се спречи ефектуирањето на платежен налог кон друга сметка, имено сметка во странство. Во такви случаи, особено е значајно да се има добра и брза соработка со судот кој издава такви наредби и финансиската институција која ги спроведува.

Директните како и **индиректните приходи** стекнати преку кривично дело или поради такво дело (на пр. сторителот на кривичното дело продава украдена слика, за парите тој купува обврзници, чија вредност се зголемува на берзата) се конфискуваат.

По правило, **брuto приходи** се пресметуваат без одземање на трошоците кои ги имал сторителот на кривичното дело со цел да го изврши кривичното дело (на пр. преправање на возило за нелегален транспорт преку државната граница).

Утврдувањето на приходите од конкретното кривично дело претставува значајна основа како за имплементацијата на привре-

мените мерки така и за финалната конфискација порачана од судот. Кога износот не може прецизно да се востанови, некои закони за кривична постапка му овозможуваат на судот да одлучи за износот на конфискуваните приходи (**според правото на дискреција**). Сепак, таквата одлука мора да биде објаснета, пропорционална и заснована на наодите и анализата од финансиската истрага.

Кога директните приходи не можат да се конфискуваат (на пр. украдено возило), (легалната) сопственост која соодветствува со таквиот приход може да биде конфискувана. Во случајот на системот на вредносна конфискација ова секогаш не е предуслов. Замрзнувањето/ заплenuвањето според тој систем секогаш е возможно кон сиот имот на обвинетиот.

5.3.3 Утврдување на имотот кој може да се конфискува

Сторителите на кривично дела обично ги кријат или ги прикриваат директните криминални приходи бидејќи тие претставуваат доказ. Во дополние на тоа, тие исто го прикриваат и сопствениот имот. Имено, кога директните приходи од кривичното дело не можат да се конфискуваат (не може да се пронајдат), можна е конфискацијата на (легалната) сопственост која кореспондира со вредноста на нелегалните приходи.

Пари

Податоците за паричните текови можат да се обезбедат преку интервјуа, куќни претреси (тајни места, сефови, клуч за банкарски сеф, итн).

Со цел да се обезбедат податоци за банкарската сметка, обично е неопходна судска наредба. Мошне релевантно е и имањето на пристап кон податоците за тоа колку и кои банкарски сметки ги поседува осомничениот.

Податоците за сопствениците на банкарските сметки може да се пронајдат во централните регистри на централната банка, во спротивно неопходно е да се верификуваат податоците кај сите банки и финансиски институции⁵⁴. Податоците за сметката може исто да се

⁵⁴ Нормално, за време на истрагата треба да се направи напор за да се утврдат банкарските сметки на осомничениот. Доколку ова не е успешно, обврската да се обезбедат информации за банкарските сметки преставува меѓународен стандард (види член 7 и 17 од Конвенцијата од 2005та и Поглавјата 2.3. и 2.5.1.) Во некои држави, во моментов, судската пракса не дозволува такво циркуларно истражување.

обезбедат од данокот на добивка или од вратениот данок, потврдите за профит или добивка, банкарските картици или извештаи за банкарската сметка кои можат да се пронајдат за време на куќниот претрес.

Фреквентните парични налози од банкарската сметка кон друга сметка (во странска банка) може исто да доведе до сомнеж. При анализирањето на банкарските податоци, вниманието треба исто да се постави кон различните техники на перење пари. Но, иако парите се тип на сопственост која е најлесно привремено да се обезбеди или складира и останатите типови на сопственост мора да се утврдат.

Хартии од вредност

Централните записи за сопствениците на хартиите од вредност обично се чуваат од страна на Депозитарот за хартии од вредност. Условите за пристап кон таквите податоци зависат од националната легислатива.

Податоците за сопственоста на компаниите кои не се поставени на берзата на акции се добиваат од регистарот на правни лица (судот), враќањето на данок или извештаите за профитот/загубата. Типот на регистрацијата, податоците и записите се регулирани од легислативата за компаниите и даночната легислатива.

Подвижен имот

Евиденцијата за возилата нормално е под компетенција на Министерството за внатрешни работи. Треба да се внимава исто така и на возилата кои ги користи осомничениот, но кои формално не се негова сопственост. Околностите за таквата употреба треба да бидат истражени (лизинг, формална сопственост од пријател, партнер, итн). Во поглед на бродови/пловни објекти и авиони, обично се чува централна евиденција за нивните сопственици.

Податоците за сопственоста на подвижен имот од поголема вредност (на пр. уметнични слики) може да се обезбедат од страна на осигурителните компании кои ја обезбедуваат таа сопственост.

Во дополнение, поседувањето и сопственоста на подвижниот имот може да се утврдат преку куќен претрес.

Недвижен имот

Изворот на информации за оваа врста на имот е во катастарот. Доколку катастарот не поседува најнови, компјутерски зачувани и водени податоци, обезбедувањето на таквите податоци може да оди потешко. Доколку земјишниот регистар се води од локалните судови, податоците треба да се верификуваат кај тие судови. Податоците за

сопственоста може исто така да се обезбедат од даночната управа (данокот за трговија со недвижности, данокот за недвижности).

Имот во странство

Сторителите може исто да кријат (да имаат) имот во странство. Имено во истрагата на кривичните дела извршени од меѓународни криминални групи неопходно е да се верификува дали сторителите имаат некаков имот во странство. Во таквиот случај, многу значајна е меѓународната соработка на полициите или обвинителствата. Контакт лицето во полицијата во странската држава може да ни даде совет за тоа какви податоци за имотот може да се обезбедат од јавни извори, кои можат да се обезбедат преку полициската соработка или преку соодветно барање. Таквите информации може значително да го олеснат и забрзаат стекнувањето на податоци. Пример за таквата соработка е Камден меѓуагенциската мрежа за обновување на поседите (Camden Asset Recovery Inter-Agency Network – CARIN) на која ЕУРО-ПОЛ е нејзин секретариат.

Податоците за приходот и сопственоста/имотот на лицето може да се обезбедат од вратениот данок на добивка (приватни лица) или од повратокот на данок или извештаите за профит или загуба (компаниии). Поради оваа причина, добрата соработка со даночната управа (и соодветната правна основа) е значајна со цел да се има пристап кон нивната евиденција.

Финансиските истраги може исто да разоткријат несразмерност помеѓу легалната (пријавена) сопственост на осомничениот и неговата фактичка сопственост. Ова е релевантно во правните системи во кои е можна проширената конфискација на приходите и во кои обвинетиот треба да го докаже законитото потекло на неговата сопственост (во спротивно таа може да му биде конфискувана).

Со цел да се спроведе финансиската истрага, неопходни се интердисциплинарни познавања и познавања на широк спектар на легислативата (граѓанската, банкарската, даночната, за хартиите од вредност и за компаниите). Постоечката евиденција и пристапот кон податоците зависи од националната легислатива, додека горенаведените начини да се утврди сопственоста се наведени само како пример. Финансиската истрага се потпомага и станува побрза доколку е обезбедена неопходната евиденција, доколку таа е тековна и доколку е овозможен брз пристап кон податоците, што повторно имплицира добра соработка со различните институции.

Затоа од огромно значење е да се биде запознаен со правилата за пристап кон податоците и со лицата за контакт во институциите.

5.3.4 Привремени мерки за обезбедување на сопственоста

Целта на привремените мерки за обезбедување на сопственоста е да се спречи отуѓувањето, префрлањето или криењето на приходите или на имотот на сторителот и со тоа да се овозможи крајната конфискација. Привремената мерка за обезбедување на сопственоста/имотот е значаен резултат на финансиската истрага (доколку постојат законските услови).

Заплenuвање

Во поглед на заплenuвањето на предметите, полициските овластувања обично опфаќаат предмети употребени за извршување на кривичното дело (инструменти), предмети кои резултирале од извршеното кривично дело и докази. Оттаму, полицијата може само да ги заплени директните приходи кои резултирале од кривичното дело и доказите (украдено возило, банкноти од извршен грабеж, итн). **Полициските овластувања обично не го опфаќаат заплenuвањето на легалната сопственост која соодветствува на вредноста на приходите (вредносна конфискација).**

Наредба за привремено обезбедување

Наредбата за привремено обезбедување се издава од страна на (истражниот) судија по предлог на обвинителството (засновано на полицискиот извештај од финансиската истрага). Предлогот да се издаде наредба за привремено обезбедување се дава по затворањето на финансиската (и стандардната) полициска истрага заедно (или) не со кривичниот извештај, но пред започнувањето на судската постапка кога сторителот е информиран за доказниот материјал обезбеден против него. **Затоа е значајно легислативата да го овозможи издавањето на наредба исто и за време на пред-судската постапка.**

Доколку постои опасност за отуѓување/отстранување на имотот, може да се достави предлог исто и пред заклучувањето на полициската истрага (доколку лицето посака да достави пари во странство, доколку има намера да го продаде сопствениот имот, итн), иако треба да се обрне внимание истрагата на кривичното дело и собирањето на неопходните докази да не се обременети од оваа мерка. Внимателно размислување е особено неопходно во долгите и сложени истраги на организиран криминал.

Условите, постапката и содржината на наредбата за привремено обезбедување се утврдени со националната легислатива.

Предлогот за привремено обезбедување на имотот, кој резултира од финансиската истрага, треба да ги содржи сите неопходни елементи за издавањето на наредбата.

Обично, условите за издавање на наредба се следниве:

- веројатноста (или стандард за доказ повисок отколку основата за сомнеж) за постоење на кривично дело и на резултирачките приходи (сумата),
- опасноста за отуѓување, криење или уништување на приходите или оневозможување на заплenuвањето на било каков начин.

Предлогот треба ги опфати резултатите од финансиската истрага:

- наодите и доказите во врска со кривичното дело и сторителот (ова нормално е дел од извештајот за кривичното дело),
- наодите за видот и износот на нелегалниот приход,
- наодите за имотот кој може да бидет заплнет и предлог за тоа кој имот треба да се обезбеди и лицата на кои им припаѓа, информација за тоа дали некаков имот веќе бил заплнет,
- основи за правните услови за издавање на наредба (стандард за доказите, опасност за отуѓување)⁵⁵.

Процедурални правила

Во некои држави опфатени со проектот КАРПО, во врска со условите за наредување на привремени мерки, казнената легислатива обезбедува инструкции за примена на правилата на извршната процедура.

Неодамна процедуралните одредби од словенечката легислатива за конфискација беа изнесени пред Уставниот Суд. Уставниот Суд утврди нивна некомплетност и издаде наредба⁵⁶ за отповикување на одредбата на Член 502 од Законот за кривична постапка кој утврдуваше дека судот одлучува *ex officio* за привременото обезбедување. Според Уставниот Суд, Законот за кривична постапка не бил во согласност со претпоставката за невиност и со обврската обвинителот да го сноси товарот за дадената изјава и за доказите. Понатаму, дека не е во согласност со параграф 1, член 23 од Уставот кој ја ис-

⁵⁵ Доколку легислативата дозволи проширена конфискација на приходите со префрлување на обврската за докажување, се дефинираат дополнителни елементи на чија основа може да се одземе онаа сопственост на сторителот која е вон рамките на легално пријавениот негов имот, кој е стекнат во одреден временски период и потекнува од извршено кривично дело.

⁵⁶ Наредба на Уставниот Суд на Словенија U-I-296 of 20. 5. 2004.

такнува непристрасноста на судиите. Член 109 од ЗКП исто така беше отповикан бидејќи не дозволуваше поднесување на жалба против одлуката на одборот за конфискувани приходи (за време на судењето).

Понатаму, Уставниот Суд утврди дека одредбите од ЗКП кои ги дефинираат условите и постапките за наредување на привремените мерки за обезбедување на имотот, нивното траење и престанување, не биле во согласност со Уставот. Причините за оваа одлука на Уставниот Суд беа следните:

- Стандардот на доказ и степенот на веројатност дека било извршено кривично дело кое резултирало во нелегален приход, не било дефинирано како услов за наредување на привремена мерка за обезбедување на имотот за време на пред-судската постапка;
- Траењето на мерката не било привремено утврдено, што овозможи големо нарушување на правото на сопственост;
- Отсуството на претходниконтрадикторности во одлучувањето за привремената мерка мораше да се релативизира.

Горенаведените недостатоци беа отстранети со амандманите кон Законот за кривична постапка⁵⁷.

5.4 Раководење со обезбедениот имот

Наредбата исто така содржи одредби за начинот на обезбедување на имотот и за справување со обезбедување на имотот. Општите одредби се регулирани од страна на националната легислатива, но обично возможно е следново:

- забрана кон банката да направи одредени исплати од банкарската сметка,
- забрана за отстранување и префрлање на недвижен имот – влез во катастарската евиденција,
- заплена или забрана за трансфер на возило – влез во потврдата за регистрација⁵⁸,
- заплена на подвижен имот.

⁵⁷ Одлука за промена и дополнување на Законот за кривична постапка ЗКП-G, Служ. Весник Бр. 101, 11.11.2005.

⁵⁸ Судската одлука за соодветна мерка (заплена или забрана за трансфер на возило) може да зависи од околностите кои ја следат целта: да се спречи отуѓување и да се зачува вредноста на имотот за идна конфискација. Заплenuвањето е најефикасно во случај на употреба на сопственоста исклучиво во криминални намени, но кога на пр. возилото се употребува и за легални комерцијални активности, неговото заплenuвање може да ја спречи компанијата да ја одвива нејзината легална активност. Балансот помеѓу целта за обезбедување на имотот и нејзините последици мора да се земе во предвид.

Мерките се спроведуваат од страна на компетентите органи. Судот (или во одредени држави, обвинителот) ја сноси одговорноста за раководење со обезбедениот имот, иако задачата за заплenuвање и складирање може да ја довери на специјализирана служба (доколку таа постои). Според нашето мислење, варијантата со која полицијата е одговорна за ракување и складирање на обезбедениот имот не е најдобра.

Во зависност од легислативата, заплениот имот може да биде продаден со цел да се зачува неговата вредност (во случај кога се работи за краткотрајни добра, автомобили, и сл.). Потоа парите се чуваат се до финалната одлука. Со имањето на професионален менаџмент на заплениот имот (со можност за отуѓување на заплениите предмети пред крајната судска одлука) ќе биде можно максимално да се редуцираат трошоците за складирање (и со тоа да се генерира најголемиот можен профит).

Некои држави имаат Фондови за конфискувани вредности од кои органите на кривичен прогон можат да се финансираат или кои се наменети за потребите на жртвите на кривичните дела.

5.5 Податоци за финансиските истраги

Евиденцијата со податоците за извршените финансиски истраги и за привремено обезбедениот имот е неопходна со цел да се води редовна анализа и да се елиминираат индивидуалните и системски недостатоци. Понатаму, релевантно е да се спореди привремено обезбедениот имот со приходот кој е конфискуван.

5.6 Конфискација на приходите

Приходите се конфискуваат со осудувачка пресуда⁵⁹.

Судот одлучува за вредноста и типот на конфискацијата.

Во оние случаи кога приходите преставуваат елемент на кривичното дело, судот мора да одлучи за конфискација. Обвинителот предложува конфискација за време на судењето и доколку судот не донесе одлука ова преставува основа за поднесување на жалба. Доколку легислативата ја дозволува, конфискацијата исто е можна и без осудувачка пресуда, со заклучувањето на кривичната постапка (на пр. поради смрт на обвинетиот или поради застарување на предметот).

⁵⁹ Во некои држави осудителната пресуда не е неопходна за конфискување на приходите но затоа постои посебна воспоставена постапка (на пр. Ирска)

Во секој случај, конфискацијата на приходите е можна доколку имотот бил привремено обезбеден. Во спротивно, постојат повеќе случаи кога на крајот на кривичната постапка сторителот немал повеќе преостанат имот бидејќи го оттуѓил или сокрил.

5.7 Имот побаруван од оштетената страна

Кога ќе е можно да се спроведе побарување на имот во рамките на кривичната постапка, поради штетите од извршеното кривично дело, таквото барање има приоритет над конфискацијата на приходите. Оштетената страна може да достави побарување на имот во исто време како што ја доставува жалбата до полицијата во врска со кривичното дело. Судот треба да одлучи за таквото побарување, освен во случаите кога таквото донесување на одлука непропорционално ќе ја одолжи кривичната постапка, при што оштетената страна е инструктирана да започне граѓанска акција. Доколку судот одлучи околу побарувањето, конфискуваните приходи најпрвин се употребуваат за да се плати штетата, а остатокот од приходите стануваат дел од буџетот.

5.8 Оданочување на криминалните профити

Во рамките на финансиската истрага се анализираат даночните извештаи на осомничениот за претходните години. Финансиската истрага може да разоткрие несразмерност меѓу легалниот – пријавен имот и фактичката сопственоста на осомничениот.

Доколку проширената конфискација или префрлената обврска за докажување не е возможна или кога кривичната постапка не резултирала во конфискација на приходите (поради недостаток на докази, и сл.), значајно прашање е дали е возможно да се оданочи вишокот на имот. Во таков случај, соработката меѓу полицијата и даночната управа е мошне значајна. Вклучувањето на даночната управа во овој дел од финансиската истрага може да придонесе кон побрза размена на податоци и да се обезбеди професионална помош од даночните експерти. Доколку криминалниот профит не се конфискувал во рамките на кривичната постапка, во даночната процедура ова може да преставува основа за оданочување на “вишокот” имот кој е со непознато (нелегално) потекло. Во координацијата и донесувањето одлуки меѓу кривичната и даночната постапка, неопходно е да се земе во предвид можноста за успешна кривична постапка и конфискација и на одлуките за ограничување во рамките на даночната постапка.

6. ЗАКЛУЧОК

Интегрираната финансиска истрага е **значаен елемент** во стратегијата насочена кон приходите стекнати од криминал.

Крим полицијата и обвинителството играат значајна улога во имплементацијата на финансиската истрага во пракса. Идентификацијата и следењето на приходите стекнати од криминал и обезбедувањето на имотот за финалната конфискација е тешка задача која треба да се оствари паралелно со истрагата на кривичното дело кое генерирало материјална корист. Финансиската истрага бара за неопходно блиска соработка меѓу специјализираната полиција (и останатите органи на прогон) и обвинителството, што не е секогаш случај во пракса.

Не постои друг начин за да се стекне неопходното искуство отколку да се спроведат финансиски истраги. **Првата иницијатива ќе покаже многу проблеми, недостатоци и отворени прашања, но исто ќе развие пракса и експертиза на повисоко ниво.**

II.

**„ПОРАНЕШНА ЈУГОСЛОВЕНСКА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА“**

1. ВОВЕД

Замрзнувањето и заплenuвањето на приходите стекнати од криминал е ефикасен пристап во борбата против тешкиот и организиран криминал при што главниот мотив е да се стекне некаква корист.

Според концептот на интегрирани финансиски истраги (од сомнежот за постоење на кривично дело па се до самиот имот), финансиските истраги се спроведуваат паралелно со кривичната истрага со цел да се идентификуваат и лоцира материјалната корист остварена од (конкретното) кривично дело, да се идентификува имотот на осомничените или на трети лица од кои е возможна конфискацијата на трети лица и да се обезбеди крајната конфискација преку примената на привремени мерки (обезбедување, заплenuвање).

Глобализацијата на организираниот криминал преставува закана кон општествата. Поради оваа причина, меѓународната заедница го фокусира своето внимание кон прашањето на кофискацијата на приходите стекнати од криминал и се воведуваат минимални стандарди за ефикасна работа и соработка во ова поле.

Повеќето држави ги имплементирале мерките за конфискација на приходите стекнати од криминал во рамките на интегрираната финансиска истрага и мерките за превенција и сузбивање на перењето пари во нивната национална легислатива.

Интегрирани финансиски истраги и конфискација на приходи од криминал

Дефиниција:

Секое криминално дејствие, манипулација или активност, посредно или непосредно поврзано со употреба на финансиски трансакции, пари, вредности, финансиски инструменти и финансиски институции, со која се стекнува материјална корист, права или погодности или друга предност.

Дефинираните поими претставуваат предмет на финансиска истрага. Во тој контекст опфатено е истражувањето на стекнатиот имот (потеклото на имотот), перењето на пари и сите други „нелегални финансиски инструменти“.

Имајќи го во предвид наведеното дефинирање на проблематиката, видна е и разликата помеѓу финансиските истраги и перењето пари.

Имено перењето пари, претставува едно од дејствијата или елемент од финансиските истраги (и покрај тоа што многу тешко може да се направи таквата разлика во одредени случаи).

Финансиските истраги се дел од сите останати истраги што се водат како за организираниот криминал, така и за општиот криминал. Карактеристика на овие истраги е тоа што во истите учествуваат повеќе институции и тоа Јавното обвинителство, Министерството за внатрешни работи, Финансиска полиција, Управата за јавни приходи, Царинската управа, како и Дирекцијата за спречување на перење пари. Ова значи дека ако сакаме да добиеме квалитетна и правно издржана истрага која ќе резултира со поднесување на обвинение, а подоцна и со пресуда со која сторителот или сторителите ќе бидат огласени за виновни, истата мора да биде резултат на заедничка акција на сите овие институции. Па така, собирањето на докази за извршено кривично дело и за сторителот или сторителите го вршат, Министерството за внатрешни работи и Финансиска полиција. Идентификацијата на приходите од криминалните активности како што е материјалната корист, нејзината форма и износ ги вршат заеднички Јавното обвинителство, Министерството за внатрешни работи, Финансиска полиција, Управата за јавни приходи. Што се однесува до идентификација на сопственоста која треба да се конфискува истата ја врши Министерството за внатрешни работи со наредба од истражен судија преку проверки во катастар, регистрации на возила, банкарски сметки.

Сериозниот пристап кон финансиските истраги и конфискацијата на приходите кои потекнуваат од криминални активности, може да придонесе повеќе позитивности во рамките на државата, па и пошироко, како во намалувањето на криминалните и коруптивните активности, така и во подобрување на стопанските текови, а со тоа и подобрување на животниот стандард на населението.

Конфискација на приходите од криминал

Во глава VII од Кривичниот законик е предвидена конфискација на имот и имотна корист и одземање на предмети. Во Законот стрикно се утврдени постапката во која може да биде изречена конфискаци-

ја на имот, од кого се може да се конфискува имотна корист. Овие одредби за конфискацијата на имотот и имотната корист особено се битни кога се во прашање кривични дела од областа на финанскиот криминал. Доколку не би постоеле овие одредби, тогаш обвинетите би можеле да ја задржат имотната корист која ја прибавиле со кривично дело и би се поставило прашањето за смислата за водење на овие постапки. Тука не треба да се свати дека не е од битно значење самото казнување на сторителите на кривични дела, туку самото казнување не може да предизвика никаков ефект нити пак да делува превентивно доколку обвинетите, односно осудените лица би можеле да ја задржат противправно стекнатата имотна корист. Од одредбите на Кривичниот законик и тоа чл.97, чл.98 произлегува дека одлука за конфискација може да донесе само суд и тоа со судска одлука со која е утврдено извршувањето на кривичното дело. Конфискација во постапка определена со закон е можна дури и кога од фактички или правни пречки не е можно водење на кривична постапка спрема сторителот на кривичното дело. Под услови определени со ратификуван меѓународен договор, конфискуваниот имот може да биде вратен на друга држава.

За успешно водење на финансиските истраги во најголем број на случаи мора да се изврши и одземање на предмети, како и заплenuвање, односно замрзнување на приходи за кои постои основано сомнение дека потекнуваат од сторено кривично дело.

Институции одговорни за финансиски истраги и конфискација на приходи од криминал

Одговорни институции за спроведување на финансиски истраги и конфискација на приходи од криминал се:

1. Министерството за внатрешни работи (МВР):
 - Одделот за организиран криминал (ООК) - Секторот за финансиски криминал (СФК).
2. Јавното обвинителство (ЈО).
3. Министерството за финансии (МФ):
 - Финансиска полиција (ФП),
 - Управата за јавни приходи (УЈП),
 - Царинската управа (ЦУ),
 - Дирекцијата за спречување на перење пари (ДСПП).
4. Државната комисија за спречување на корупција.

Нивната улога е, спроведувајќи ги законските прописи, да придонесат за откривање и спречување на криминалните активности,

да вршат постојана контрола (секоја во својата област), да прибираат докази со цел утврдување на околностите под кои се извршени кривични дела, како и да преземаат и други мерки и активности, при што паралелно на предистражните и истражните дејствија, треба да се води и финансиска истрага заради утврдување на докази и факти кои ќе овозможат од сторителот, врз основа на судска пресуда, да се конфискуваат сите приходи со кои се стекнал преку вршење на криминални активности.

Одделот за организиран криминал при Министерството за внатрешни работи, во чии рамки делува **Секторот за финансиски криминал** има најшироки овластувања, кои се пропишани во член 144 од ЗКП, за преземање на потребните мерки, согласно оперативните методи и средства кои ги користи за добивање сознанија за овој вид негативни однесувања, пронаоѓање на сторителот на кривичното дело, за сторителот или соучесникот да не се скрие или да не побегне, да се откријат или обезбедат трагите на кривичното дело и предметите што можат да послужат како доказ, како и да ги соберат сите известувања што би можеле да бидат од корист за успешно водење на кривичната постапка.

Финансиската полиција, која има слични овластувања како и МВР (член 145 став 2 од ЗКП), го обработува финансискиот аспект на кривичните дела, и при тоа ја следи трагата на парите и добиената незаконска корист од нив, односно води проактивна финансиска истарга.

Улогата на **УЈП**, при финансиската истрага е, користејќи ги своите овластувања, да врши инспекциски надзор на спроведувањето и примената на даночните прописи од страна на даночните обврзници. При тоа, битно е да се напомене дека во сите случаи кога се води финансиска истрага, неизбежно е, меѓу другите докази, да се обезбеди записникот кој го составува УЈП за извршената контрола.

Царинската управа, исто така ги има истите овластувања како и МВР, но само кога се работи за кривични дела опфатени со членот 145 став 1 од ЗКП.

Дирекцијата за спречување на перење пари има улога да прибира, обработува, анализира, чува податоци, кои се добиени од субјектите кои се обврзани за преземање мерки и дејствија за спречување на перење пари, и истите ги доставува до другите надлежни органи.

Во рамките на **ЈО**, постои **Одделението за гонење на сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата**, чија улога е да постапува за кривичните дела за кои гонењето се презема по службена должност, а се извршени од орга-

низирана група од најмалку три лица, која дејствува одреден период, со цел да оствари непосредна или посредна финансиска корист или друг вид материјална корист и која ќе изврши едно или повеќе кривични дела, како и за други кривични дела за кои со закон е пропишана казна затвор во траење од намалку четири години (член 29 од Законот за Јавното обвинителство - ЗЈО).

Финансиските истраги, според кривичното законодавство може да бидат спроведени и од страна на Царинската управа, во делокругот кој го покрива Царинскиот законик, како и Управата за јавни приходи во рамките на своите на со закон утврдени надлежности. Додека пак Дирекцијата за спречување на перење пари, ќе биде вклучена во финансиската истрага или истата ќе ја иницира само во случаи кога постои сомнение дека е сторено кривично дело Перење пари и други приноси од криминал, како и во случај кога се работи за кривичните дела Неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори (член 215 од ЗКП); Недозволено изработување, држење и тргување со оружје или држење распрскувачки материји (член 396 од КЗ); Трговија со луѓе од чл.418-а од КЗ.

Сите овие институции функционираат врз основа на Законска регулатива – Закони и Правилници, во кои се пропишани овластувањата што ги имаат службените лица, и при тоа се должни да постапуваат по одредбите пропишани во **Кривичниот законик - КЗ** (Службен весник на Република Македонија број 37 од 29 јули 1996 година), како и измените во **Законот за изменување и дополнување на КЗ** (Службен весник на Република Македонија број 19 од 30 март 2004), кои пред се, се однесуваат на конфискацијата на приходите од кривично дело (член 97 до 100-а), перењето пари (член 273) и други приноси од казниво дело и прикривање на потеклото на несразмерно стекнат имот (член 359-а).

Во **Законот за кривична постапка - ЗКП** (Службен весник на Република Македонија број 17/1997 и 44/2002) и **пречистен текст** – пр.текст. (Службен весник на Република Македонија број 15 од 7 март 2005 година), во членовите 142 до 159, се наведени овластувањата на службените лица од надлежните институции за спроведување на предистражната постапка, пред се на Министерството за внатрешни работи, Царинската управа и Финансиска полиција, како и членовите од 219 до 221.

Надлежностите на Министерството за внатрешни работи, се пропишани и во **Законот за внатрешни работи - ЗВР** (Службен весник на Република Македонија број 19 од 6 април 1995 година) и измените

(Службен весник на Република Македонија број 55/1997, 38/2002 и 33/2003), како и во Правилникот за вршење на службата.

Со **Законот за финансиска полиција** – ЗФП (Службен весник на Република Македонија број 55 од 2002 година) се пропишани надлежностите и овластувањата што ги има финансиската полиција.

Овластувањата на УЈП се пропишани во **Законот за утврдување и наплата на јавните приходи** (Службен весник на Република Македонија број 13/2001, 61/2002, 24/2003, 77/2003 и 19/2004).

Во **Законот за Јавното обвинителство** - ЗЈО (Службен весник на Република Македонија број 38 од 17 јуни 2004 година), се утврдени надлежностите на ЈО.

Со **Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело** – ЗСПП (Службен весник на Република Македонија број 46 од 12 јули 2004 година), се утврдени мерките и дејствијата за откривање и спречување на перење пари и други приноси од казниво дело, како и организирањето и контролата на нивната примена.

Управата за јавни приходи делува врз основа на овластувањата пропишани во **Законот за утврдување и наплата на јавните приходи** (Службен весник на Република Македонија број 13 од 21 февруари 2001 година).

Со **Царинскиот законик** - ЦЗ (Службен весник на Република Македонија број 21 од 8 мај 1998 година) и измени (Службен весник на Република Македонија број 86/1999, 25/2000, 31/2001, 4/2002, 55/2002, и 42/2003), утврден е начинот и организацијата на работата на ЦУ.

Закон за спречување на корупцијата - ЗСК (Службен весник на Република Македонија број 49 од 2002 година број 46 од 02.07.2004 година) ги утврдува мерките за спречување на корупцијата во вршењето на власта и во вршењето на доверени јавни овластувања, мерките за спречување на судирот на интереси, како и мерките за спречување на корупцијата при вршењето на работи од јавен интерес на правните лица сврзани со остварувањето на власта.

Законската регулатива ги определува надлежностите и обврските на овие институции, (бидејќи секоја од нив има и користи специфични методи, од кои за полицијата би кажале дека има најшироки овластувања, заради нејзината сеопфатност и можности за истраги на разни криминални активности), како и нивната меѓусебна соработка, која што во праксата е многу корисна за ефикасно спроведување на истрагата.

При решавање на конкретни случаи (во зависност од природата на случајот) потребно е да се формира мултидисциплинарна група од претставници од споменатите институции, а раководена од страна

на ЈО. За остварување поголема ефикасност, соработка и заедничко решавање на конкретни проблеми во работењето, потребно е да се одржуваат консултативни состаноци на членовите на мултидисциплинарната група (оперативни состаноци).

Во рамките на своите надлежности ООК при МВР, ФП и ЈО, имаат пристап до изготвените експертизи, записници и ревизорски извештаи, што во голема мерка ја олеснува истрагата и помага при докажување на делото.

По преземените мерки и активности, за прибирање докази во предистражната постапка, прибраните докази се доставуваат кај ЈО, како прилог на кривична пријава или посебен извештај, за кои ЈО понатаму цени дали ќе ја процесуира кривична пријава до надлежниот суд.

2. ЕЛЕМЕНТИ НА ФИНАНСИСКИТЕ ИСТРАГИ

2.1 Собирање на доказите за сомнението и за кривичното дело

При истражувањето на кривичното дело и прибирањето на доказите, неопходно е да се иницира и спроведе интегрирана финансиска истрага за случаите од областа на организираниот криминал, корупцијата, економскиот криминал или други видови криминал од општ карактер, со цел сеопфатно разработување и заокружување на проблематиката од сите можни аспекти, како истата би се заокружила и ефектуирала со соодветно санкционирање.

Собирањето на доказите под сомнение за сторено кривично дело го вршат овластените службени лица од МВР, врз основа на членовите 144 и 219 во врска со членовите 144 и 157 од ЗКП, службените лица од ЦУ според член 145 став 1 од ЗКП и службените лица од ФП по член 145 став 2 од ЗКП.

Ова од причини што за да може во истражна постапка или во текот на главниот претрес од страна на ЈО да се стави предлог за обезбедување на имот или замрзнување на сметки, а се со цел да се оневозможи сторителот и понатаму да презема други противзаконски активности и да располага со нелегално стекнатиот имот, односно сметките.

Од тука се поставува прашањето кои се инструментите за сторување на кривичните дела од областа на финансискиот криминал? Во најголем број на случаи тоа се: печатите на петпријатието против кое се води истрагата; фактурите од истото; налози за подигање на парични средства од жиро сметка; компјутери и целокупната документација на петпријатието која се однесува на спорното работење. Ова значи дека се одземаат само документите кои се потребни за успешно водење на постапката. Одземањето на овие инструменти го врши Министерството за внатрешни работи според одредбите на Законот за кривична постапка и тоа чл. 142, чл. 147, како и членовите од 198 до 201. Одземањето се врши со наредба на истражен судија и во присуств-

во на службено, односно одговорно лице или осомничениот и двајца сведоци. При одземањето на предметите ќе се назначи каде се пронајдени и ќе се опишат, а по потреба и на друг начин ќе се обезбеди утврдување на нивната идентичност. Ова подразбира дека ако на пример се одземени фактури истите треба да се означат по број, датум, износ и до кого се доставени. Ако се работи за бланко фактури, тогаш треба да се напише колку се на број, да се опише меморандумот, односно образецот. Ако се одзема компјутер, тогаш се наведува марката, бројот. За одземените предмети се составува записник. Исто така со наредба на истражен судија се врши увид во жиро сметката, односно се врши увид во приливот на средства, од кого е приливот, во кој износ, по која фактура, како и подигањето на средствата од жиро сметката. Мора да се нагласи дека следењето на подигањето на средствата од жиро сметката е многу важен елемент за водење финансиска истрага, затоа што преку овие подигања се доаѓа до сознанија за законитоста, односно незаконитоста во работењето на претпријатието. На пример, многу често во овие финансиски истраги, во налозите за подигање на средства од жиро сметката стои: материјални трошоци. Ова подразбира дека во документацијата на претпријатието мора да има патни налози, фактури, фискални сметки или се она со кое ќе се оправдаат материјалните трошоци. Во сите водени финансиски истраги, особено врзани за даночната пирамида не постои документација со која ќе се оправдаат подигањето на овие средства.

Кога да се спроведе финансиска истрага

Во сите случаи кога се истражува кривично дело при кое сторителот остварил имотна корист што се однесува на пари, подвижни или недвижни предмети од вредност, како и секоја друга сопственост, имот или актива, материјални или нематеријални права, задолжително е спроведувањето на паралелна финансиска истрага.

Овде е особено значајно на ДСПП да и се достават податоци на лицата сторители на кривични дела и тоа, Неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори (член 215 од ЗКП); Недозволено изработување, држење и тргување со оружје или држење распрскувачки материи (член 396 од КЗ); Трговија со луѓе од чл.418-а од КЗ од причини што да може да се провери нивната имотна состојба и да се утврди од каде потекнува нивниот имот, односно дали истиот е стекнат со сторување на кривично дело, директно, или пак дека произлегува од кривично дело Перење пари, односно индиректно стекнување на имот.

2.2. Утврдување на приходите од криминал кои треба да бидат конфискувани

Кои се приходите од криминал

Секое материјално добро (пари, предмети, движен и недвижен имот и др), кое е стекнато на незаконски начин, посредно или непосредно, претставува приход од криминал и истиот претставува предмет на конфискација, односно имотна корист, посредно или непосредно прибавена со кривично дело, која што се состои во пари, подвижни или недвижни предмети од вредност, како и секоја друга сопственост, имот или актива, материјални или нематеријални права (види член 98 од К.З.).

Од кого треба да се конфискуваат приходите од криминал

Во однос на одредувањето на субјектот од кого треба да се конфискува нелегално стекнатиот имот, како и што се може да се конфискува, е регулирано во член 98 од КЗ.

Имено, во член 98 став 1 од КЗ, предвидено е од сторителот да се конфискува имотна корист што се однесува на пари, подвижни или недвижни предмети од вредност, како и секоја друга сопственост, имот или актива, материјални или нематеријални права, со претходно донесена судска одлука.

Според член 98 став 2 од КЗ, имотна корист се конфискува и од трети лица на кои е пренесена без соодветен надоместок, ако не знаеле, а можеле или биле должни да знаат дека е прибавена со кривично дело, а доколку е прибавена имотна корист за правно лице, користа ќе се конфискува и од него (член 100 од КЗ), или од неговите основачи, содружници или акционери (член 96-д став2 од КЗ).

Исто така, од трети лица се конфискуваат и предметите што се прогласени за културно наследство и природни реткости, како и оние за кои оштетениот е лично врзан, без оглед на тоа што не знаеле или не можеле ниту биле должни да знаат дека се прибавени со кривично дело и без оглед на тоа дали истите им биле пренесени со соодветна надомест (член 98 став 3 од КЗ).

Што може да биде конфискувано

Предмет на конфискација е имотна корист што се однесува на пари, подвижни или недвижни предмети од вредност, како и секоја

друга сопственост, имот или актива, материјални или нематеријални права, кои се посредно или непосредно прибавени со кривично дело (член 98 од КЗ).

Имотот кој значително ги надминува приходите што ги остварува и пријавените за оданочување приходи за кои сторителот ги прикрива вистинските приходи се одзема, а ако неговото одземање не е можно од сторителот се одзема друг имот што одговара на неговата вредност, а имотот се одзема и од трети лица на кои е пренесен без соодветен надоместок (член 359-а).

Пример: Сторителот со кривично дело се стекнал со имотна корист од кривично дело, при што понатаму од истата имотна корист се стекнува со друга имотна корист, менувајќи ја својта форма.

Во ваков случај се применува член 98 став 1 од КЗ, при што доколку конфискацијата на имотната корист прибавена со кривично дело не е можна, од сторителот ќе се конфискува друг имот што одговара на прибавената имотна корист. Се мисли на имотот кој сторителот законски го стекнал, односно истиот законски располага со имотот.

Пример: Кога се сторени кривични дела со кои се остварени противправни приходи, односно материјална корист, како што се „Перење пари и други приноси од казниво дело“ по член 273 од КЗ, „Злоупотреба на службената положба и овластување“ член 353, „Даночно затајување“ член 279, „Недозволено изработување, држење и тргување со оружје или држење распркувачки материји“ (член 396 од КЗ), „Трговија со луѓе“ од чл.418-а од КЗ и други кривични дела.

Како да се утврди приходот

Утврдувањето на приходот според законската регулатива е опфатено преку поднесување на имотно-правно барање од страна на оштетениот (член 533 ст 3 ЗКП), како и собирање на докази за утврдување на имотот и имотната корист (член 533 став 2 ЗКП), во кривичната постапка по службена должност (член 533 став 1 од ЗКП), со примена на член 144 од ЗКП, како и со „Посебните истражни мерки“ предвидени во членовите од 146 до 150 од ЗКП.

Ако оштетениот ставил имотно-правно барање во поглед на враќањето на предметите прибавени со кривично дело, односно во поглед на износот што и одговара на вредноста на предметите, имотната корист ќе се утврдува само во оној дел кој не е опфатен со имотно-правното барање (член 533 ст 3 ЗКП).

Во делот на нелегално стекнатите приходи за кои не постои имотно-правно барање, ќе се спроведе постапка за утврдување на

имотна корист со цел истата да се конфискува од сторителот (член 534 и 535 од ЗКП).

Во Законот за финансиска полиција, пропишани се методите за докажување на приходот и тоа со примена на метод на нето вредност, метод на трошоци, метод на банкарски депозити, метод на процентуална маржа и метод на посебни ставки. Утврдувањето се врши со анализа на собраните материјални докази, преку примена на овие методи.

Методите за докажување на приход се користат во случаи кога физичкото или правното лице не го пријавува целокупниот приход за оданочување, невинитното или лажно прикажува трошоци, пријавува лажна набавка на стока, лажно прикажува даночни олеснувања, ослободувања или повластувања, не евидентира продажба на стоки, услуги и имот, не евидентира производство, склучува фиктивни или сомнителни договори, прикрива добивка од продажба на недвижности, од кирии или хонорари, злоупотребува буџетски средства од јавни фондови, државни заеми или јавни набавки, злоупотребува вршење на јавни овластувања или работи од јавен интерес или со перење на пари легализира приходи од казниви дела.

Методите за докажување на приход се применуваат и на даночни обврзници што поседуваат имот или располагаат со средства поголеми од оданочените, односно поседуваат имот и средства кои потекнуваат од приходи на кои не е утврден не е доволно утврден данок согласно закон.

При водењето на финансиските истраги можат да се употребат и специјалните истражни мерки предвидени во чл.142-б од Законот за кривична постапка. Ова особено се однесува на специјалните истражни мерки предвидени во ст.1 т.2 и тоа увид и пребарување во компјутерски систем, одземање на компјутерски систем или дел од него или база за складирање на компјутерски податоци. Потоа т.7 која се однесува на отворање привидна (симулирана банкарска сметка) на која може да се вложуваат средства што потекнуваат од сторено кривично дело и т.8 регистрирање на привидни, симулирани правни лица или користење на постојни правни лица заради собирање на податоци. Мора да се напомене дека што се однесува на чл.142-б ст.1 т.2 оваа наредба може да ја издаде само истражен судија на предлог на Јавниот обвинител, а по претходен предлог на овластени лица од МВР, Финансова полиција и Царинската управа. Што се однесува до т.7 и 8 овие наредби по претходен предлог од овластени лица може да ги издаде и Јавниот обвинител ако се во прашање непознати сторители на кривично дело. Доколку се во прашање познати сторители наредбата за овие и сите други специјални истражни мерки предвидени во

Законот може да ги издаде само надлежниот истражен судија. Мора да се напомене дека досега во водењето на финансиските истраги не се употребени овие специјални истражни мерки, освен истражната мерка увид и пребарување во компјутерски систем, одземање на компјутерски систем или дел од него или базата за складирање на компјутерски податоци. За другите истражни мерки сеуште нема услови или поточно би можеле да кажеме средства за нивната примена, бидејќи истите се поврзани со значителни финансиски средства.

2.3. Утврдување на имотот што треба да се конфискува

Кога се води интегрирана финансиска истрага многу е битно во почетокот на предистражната постапка да се обезбедат податоци за имотот на сторителот, односно привремено да се обезбеди и одземе имотот, со цел по завршување на судската постапка, нелегално стекнатиот имот да може непречено да се конфискува (член 219, 220, 221, 144, 145 и 157 од ЗКП). Службените лица од МВР овие податоци можат да ги обезбедат согласно член 144 став 2 точка 5 од ЗКП, а ЦУ и ФП по член 145 став 1 и став 2 од ЗКП.

Ако постојат основи на сомневање дека е извршено кривично дело за кое се гони по службена должност, потребно е да се откријат и обезбедат трагите на кривичното дело и предметите што можат да послужат како доказ, како и да се соберат сите известувања што би можеле да бидат од корист за успешното водење на кривичната постапка.

Доколку при утврдувањето на нелегално стекнатиот приход била изготвувана документација од финансиски или друг карактер, истата ќе се обезбедува од соодветните институции, каде истата била формирана или процесуирана.

Пример: Пријава на Данок на додадена вредност, што даночниот обврзник ја доставува за периодична пресметка до подрачната УЈП, може да се обезбеди во УЈП – Генерална дирекција.

Потребно е да се напомене дека во случаите кога со други докази судот не може да ја определи вредноста на имотот и имотната корист што треба да се конфискува, се одредува вештачење (член 535 став 1 од ЗКП).

Пари

Една од главните цели на финансиските истраги е и следењето на парите односно собирање на информации за истите. Податоци за ова можат да се добијат со распит на сведоци, при претрес на дом

или лица, како и со пристап до информации на банкарските сметки. Овластените лица на МВР и на Финансиската полиција во текот на водење на истрагата, можат да распитуваат сведоци доколку сметаат дека преку нивните искази може да се дојде до податоци за имотот на лицата против кои е поведена предистражна постапка. Со наредба на истражниот судија може да се изврши и претрес на лице како и претрес на неговиот дом. Доколку при претресот се пронајдат пари за кои може оправдано да се смета дека истите потекнуваат од сторено кривично дело може со записник тие пари да бидат привремено одземени. Во записникот точно ќе се наведат, односно се опишуваат за какви пари се работи и серискиот број на истите, како и записникот да биде потпишан од овластеното лице и од лицето од кое се одземаат парите. Ова нешто е задолжително, бидејќи доколку не постои сериски број на парите и не постои за каков вид пари се работи, тогаш во текот на истражната постапка или пак во текот на постапката на судење сериозно ќе биде доведено во прашање веродостојноста на вака одземените пари, однос ќе се остави простор на одбраната да се тврди дека тие пари всушност или не се одземени од обвинетиот, или не потекнуваат од сторено кривично дело.

Банкарски сметки

Што се однесува до информациите од банкарските сметки овластените службени лица со наредба на истражниот судија можа да извршат увид во истите. Истото можат да го сторат и преку ирекцијата за спречување перење пари. Мора да се напомене дека при водењето на финансиски истраги во поголем број случаи има сомневање за прилив на средства од странски жиро сметки, односно од банки во странство, па во овие случаи за да се дојде до информации за банкарските сметки во странските банки голема помош се добива од Дирекцијата за спречување перење пари. Ова секогаш се користи кога е во прашање пред истражната постапка затоа што Дирекцијата има склучено билателарни договори со поголем број бироа од други држави за добивање непосредна помош и од овие причини се забрзува добивањето на овие податоци. Соработката на овластените службени лица од МВР и Финансиската полиција, како и Јавното обвинителство со Дирекцијата досега се одвивала на најдобар начин и секогаш бараните податоци од страна на Дирекцијата биле благовремено доставувани. Во истражната постапка податоци за жиро сметки во странски банки може да побара и истражниот судија, но како што сите знаеме ова е врзано со стрикна процедура како во нашата држава, така и во

државите од кои се бараат овие податоци, па од овие причини истата постапка е многу спора и бара поголем временски период. Од овие причини за сите податоци врзани за сметки во странски банки, како и за регистрација на претпријатија во странски држави најбрз и наједноставен начин е во предистражната постапка да се побара помош од Дирекцијата за спречување перење пари или од Управата за јавни приходи на Република Македонија, бидејќи и тие имаат склучено билателарни договори со повеќе држави и многу полесно и поедноставно можат да дојдат до бараните податоци.

ДСПП има увид над сите готовински трансакции над 15.000,00 Евра, без разлика дали има елементи за сомнение за перење пари или не, а доколку се работи за случаи кога има сомнение за перење пари или пак за трансакции на сторителите на кривичните дела Нео-властено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори, Недозволено изработување, држење и тргување со оружје или држење распркувачки материи, Трговија со луѓе, секако дека овие податоци за банкарски сметки ќе ги достави како доказ при водењето на ФИ.

ДСПП вакви податоци ќе достави и во случај кога е потребна меѓународна соработка, врз основа на склучени билатерални договори.

Врз основа на член 142 од ЗКП, овластените лица од МВР и од Финансиската полиција, можат со наредба од суд да извршат увид во банкарските сметки и во предистражната постапка, и податоците да ги употребат како доказ во понатамошната истрага.

Акции, обврзници

Податоци за сопственоста на акции и обврзници може да се добијат во Централниот депозитар за хартии од вредност – А.Д. Скопје (ЦДХВ), со судска наредба, согласно член 144 од ЗКП. Во ЦДХВ, во електронска форма се наоѓаат податоците (од декември 2001 година, па наваму) за сите сопственици на акции во акционерските друштва кои се регистрирани во нашата држава, како и за сите сопственици на обврзници издадени од Република Македонија.

Сопственици на правни лица

Податоци за сопствениците на правните лица и уделите што ги поседуваат во правните лица, може да се обезбедат во регистрационите одделенија на месно надлежните судови, како и во Централниот регистар, каде ги има сите податоци за правните лица од целата држава (Закон за Централен регистар - Службен весник на Република

Македониј број 50 од 2 јули 2001 година и Измени и дополнувања на Законот за Централен регистар - Службен весник на Република Македониј број 49 од 25 јули 2003 година). Овие податоци може да бидат обезбедени и во Заводот за статистика.

Подвижен имот

Податоците за подвижниот имот, односно за сопствениците на моторни возила, од целата територија на државата, може да се обезбедат од Секторот за управни работи (СУР) при МВР. Вакви податоци може да се добијат и од осигурителните компании, каде постојат податоци за осигурување на моторни возила, пловни објекти и воздухоплови, како и за други подвижни предмети со поголема вредност (покуќнина, уметнички дела, злато и друго драгоцености, расни животни со педигре и слично), кои се осигурани кај нив.

Недвижен имот

Евиденцијата на податоците за сопственоста врз недвижниот имот ја води Државниот завод за геодетски работи со своите подрачни организациони единици, од каде што, службените лица може да обезбедуваат податоци за недвижностите (земјиште, куќи, станови, деловни објекти и слично) со кои располагаат сторителите на кривичните дела за кои се води финансиска истрага.

Притоа треба да се земе предвид и можноста за неажурираност на дел од оваа евиденција, па затоа се препорачува проверка заради споредба и точно утврдување на овие податоци и во евиденцијата на УЈП, каде што е евидентиран секој договор за промена на сопственоста на недвижниот имот.

Исто така, податоци за промена на сопственоста на недвижниот имот, може да се најдат и кај нотарите, но со оглед на нивната бројност, овој начин на прибирање на податоци за сопственоста на недвижниот имот, не е практичен.

Меѓународна соработка – информации за имот во странство

Финансиската истрага подразбира сеопфатност при обезбедувањето на податоците за имотната состојба на сторителот, па така доколку постојат сознанија (на пример: преку увид во евиденциите на граничните премини за влез и излез во државата) дека тој поседува имот во странство, потребно е истите да се проверат и обезбедат податоци за имотот со кој сторителот располага во странство. Овие

податоци може да се обезбедат преку каналите на Интерпол или преку директно воспоставените релации меѓу одделните институции од различни земји кои се овластени за иста проблематика (пример: домашен катастар со странски катастар, домашна УЈП со странска УЈП). Посебно треба да се има предвид соработката меѓу членките на FIU (Оддели за финансиски истраги), меѓу кои е и ДСПП, преку која може да се обезбедат податоци за сметки на правни и физички лица во странство, но само доколку податоците служат за обезбедување на докази против сторителот, за кривично дело перње пари.

Извештај за финансиска истрага

Резултатите од финансиската истрага треба да бидат опишани во извештајот (во склоп на кривичната пријава или посебен извештај), кој што заедно со доказите се доставува до ЈО (член 142 до 145 од ЗКП). Во извештајот може да биде ставен и предлог за временни мерки (член 219 од ЗКП), со цел навремено обезбедување на незаконски стекнатиот имот и спречување на можноста, сторителот истиот да го отуѓи или да го искористи за натамошни криминални дејствија.

Исто така, при постоење на основано сомнение за кривично дело перње пари или финансирање на тероризам, ДСПП, најдоцна во рок од 24 часа од сознанието дека трансакцијата е во тек, поднесува предлог за определување привремени мерки за запирање на трансакцијата и привремена заплена на парите или имотот (член 29 од ЗСПП). По ова, доколку ЈО утврди дека иницијативата е основана, доставува предлог за определување привремени мерки, до надлежниот суд (член 31 од ЗСПП).

Полицијата мора да води статистичка евиденција во која ќе ги чува податоците за финансиските истраги, вредноста на утврдените приходи од криминал и податоци за предложени привремени мерки, односно за обезбеден имот кој сторителот го стекнал со кривично дело.

Статистичката евиденција може да се користи за идно планирање на активностите и за оценување на работата. Водењето статистички податоци е прифатено како меѓународен стандард.

Статистичката евиденција во МВР се води на централно ниво и постојано се работи на тоа да се комплетира, со евиденциите од другите служби од оваа област.

2.4. Наредба за замрзнување

Кој ја издава наредбата за замрзнување, услови, елементи и процедура за издавање на Судската наредба за замрзнување

По приемот на предлогот од Јавниот обвинител, согласно чл. 203-а од ЗКП, истражниот судија кога постапката е во фаза на истрага или советот кога постапката е во фаза на судење со решение може да определи привремено обезбедување на имот или средства што се во врска со кривичното дело. Решението што го носи истражниот судија, односно Советот содржи имотот кој се обезбедува или сметката која се обезбедува називот на фирмата, основачот и управителот на истата, времетраењето на обезбедувањето, кој е задолжен да ја спроведе мерката и кога истата стапува на сила. Во образложението на решението се наведува кој го дал предлогот, против кого, за кое кривично дело и за што се бара обезбедување. Потоа се наведува до истражниот судија, односно Советот кои докази ги испитал и дали постоеле условите предвидени со Законот за спроведување на оваа мерка. Под привремено обезбедување на имот или средства се подразбира и привремено замрзнување, заплenuвање, задржување на фондови, банкарски сметки и финансиски трансакции или приноси од кривично дело. Покрај ова судот може да донесе решение за замрзнување на средства, сметки и фондови за кои постои сомневање дека претставуваат принос од извршено кривично дело. Привременото замрзнување на сметки може да трае до завршување на постапката, а оправданоста ќе се преиспитува секои два месеци. Обезбедување на недвижен имот се врши со ставање на хипотека, а заплenuвање на парични средства се врши со налог и се чуваат во сеф, или се депонираат на посебна сметка без право на располагање. Од ова произлегува дека до правосилно завршување на постапката никој неможе да располага со замрзнатите парични средства, ниту со обезбедениот подвижен или недвижен имот.

Ова значи дека само во фаза на истражна постапка, односно во фаза на судење може да се примени овој член. Оправдано се поставува прашањето дали и во пред истражна постапка може да се изврши замрзнување на принос од извршено кривично дело. Кога е во прашање предистражната постапка, а се работи за кривично дело Перење на пари и други приноси од казниво дело, ова замрзнување може да се изврши според чл. 29, чл. 30, чл. 31 и чл. 32 од Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело. Во

овие членови се наведува да кога постои основано сомнение дека е сторено кривично дело перење пари или финансирање тероризам, Дирекцијата за спречување на перење пари, во рок од 24 часа поднесува до надлежниот јавен обвинител иницијатива за поднесување предлог за определување привремени мерки кои се состојат од запирање на трансакција и привремена заплена на пари или имот. За ова Дирекцијата го известува субјектот кој треба да ја изврши трансакцијата, односно кај кого се наоѓаат парите или имотот. Надлежниот јавен обвинител ја разгледува иницијативата и доколку утврди дека е основана најдоцна во рок од 24 часа од приемот на иницијативата доставува предлог за определување на привремени мерки до надлежниот истражен судија, кој пак е должен во рок од 24 часа од приемот на предлогот да донесе решение кое веднаш се доставува до јавниот обвинител, субјектот кој треба да ја изврши трансакцијата, односно кај кого се наоѓаат парите или имотот и клиентот. Во досегашната работа има само еден случај кога се определи привремена мерка по иницијатива на Дирекцијата за спречување на пререње пари и пак овој случај е поврзан за даночната пирамида. Од жиро сметката на претпријатие чиј сопственик и управител е тогаш сеуште осомничен за кривични дела Даночно затајување и Перење пари и други приноси од казниво дело, а за кого сеуште не беше поднесена кривична пријава бидејќи беше во тек предистражна постапка, неговата сопруга се обиде со налог да подигне пари. Банката за оваа сомнителна трансакција веднаш ја известила Дирекцијата, која наредила задржување на трансакцијата во рок од 72 часа, а до Јавното обвинителство на РМ- Одделение за гонење сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата поднесе иницијатива за поднесување предлог за определување привремена мерка- запирање на трансакција. Јавниот обвинител откако утврди дека иницијативата е основана, до надлежниот истражен судија достави предлог за определување на привремена мерка и истражниот судија донесе решение со кое ја определи привремената мерка.

Елементи во полицискиот извештај за финансиска истрага и предлог (од обвинителот)

Во кривичната пријава, односно во посебниот извештај, кој полицијата го доставува до ЈО, мора да бидат наведени битните елементи за финансиската истрага, а тоа се:

- личните податоци на сторителот,
- опис на кривичното дело, време и место,
- предлог за доказите (член 276 од ЗКП), а треба да ги содржи и

- елементите битни за финансиската истрага:
- износ на материјалната корист како приход од криминал и во каква форма е истата,
 - податоци за имотот во сопственост на сторителот (или трети лица на кои им е пренесен) и што треба привремено да биде одземено, односно во која вредност треба да се изврши конфискацијата,
 - образложение за законските услови за привремено одземање (член 219 од ЗКП).

Додека пак, во предлогот кој Јавниот обвинител го доставува до истражниот судија или до Советот, за определување мерка за привремено обезбедување на имот или предлог за привремено замрзнување на средства, мора да се содржани елементите како што се, против кого се бара определување на мерка за привремено обезбедување на имот или средства, за кои кривични дела постои основано сомнение дека ги сторил обвинетиот, а во образложение на истиот да се наведат средствата или имотот за кои се бара обезбедување. Доколку се бара замрзнување на банкарски сметки, тогаш во предлогот мора да биде содржано во која банка се наоѓаат средствата и бројот на банкарската, односно жиро сметката. Доколку се работи за имот и тоа за недвижен имот, тогаш мора да се наведе градот во кој се наоѓа имотот, како и катастарската парцела. Кога е во прашање подвижен имот на пример возила, тогаш мора да се наведат марката на возилото, бројот на шасија, бројот на моторот, годината на производството, кога е регистрирано на име на обвинетиот и регистарскиот број. Со предлогот мораат да бидат доставени и доказите за сопственоста на имотот, односно средствата врз кои се бара обезбедување. Така, на пример, доколку се работи за банкарски сметки, тогаш треба во прилог да се достават одговорите од банките за бројот на жиро сметките и износот на средства кои се наоѓаат на истите, а доколку се работи за недвижен имот, тогаш лист за сопственост издаден од Државниот завод за геодетски работи, ако се работи за подвижни предмети - возила, тогаш регистарското досие на возилата.

3. СПРАВУВАЊЕ СО ЗАМРЗНАТ ИМОТ

Предметите што според КЗ треба да се одземат или што можат да послужат како доказ во кривичната постапка, овластените службени лица од МВР, привремено ќе ги одземат и ќе му ги предадат на чување на судот или на друг начин ќе се обезбеди нивно чување (член 219 од ЗКП).

Исто така, кога се исполнети условите за конфискација на имот и имотна корист, судот по службена должност ќе нареди привремени мерки на обезбедување кои може да се применат и кон трети лица (член 536 од КЗ).

Мерките за привремено обезбедување и одземање на предмети или имот, замрзнување на средства, сметки и фондови, се определуваат со решение на судот, и тоа во текот на истрагата или по подигање на обвинителен акт (член 223 од КЗМ) и истите може да траат до завршувањето на постапката (член 220 став од ЗКП).

Имотот што е предмет на обезбедување, како и замрзнувањето на средства, сметки и фондови се става под надзор на судот. До правосилно завршување на постапката не може да располага со замрзнатите парични средства, ниту со обезбедениот подвижен или недвижен имот. При тоа, оправданоста на замрзнување на сметки ќе се преиспитува секои два месеца по службена должност. Обезбедувањето на недвижен имот се врши со ставање на хипотека. Заплenuвањето на парични средства се врши со налог и се чуваат во сеф или се депонираат на посебна сметка без право на располагање. Решението за замрзнување на финансиска трансакција или банкарска сметка, судот го доставува до банката или друга финансиска институција. Овие мерки може да се применат и по барање на друга држава, во случаи определени со меѓународни договори ратификувани во согласност со Уставот на Република Македонија. (членови 220 и 221 од ЗКП)

4. КОНФИСКАЦИЈА

Постапката за конфискација на имотот кој потекнува од кривично дело е пропишана во ЗКП од член 532 до 543.

Конфискацијата на имотот стекнат со кривично дело се определува со решение од страна на судот, по донесување на пресудата со која обвинетиот се прогласува за виновен, а во случај кога постојат фактички или правни пречки за водење на кривичната постапка против определено лице, судот по предлог на ЈО ќе спроведе посебна постапка за конфискација на имот и имотна корист, доколку се исполнети условите од член 97 до 100-а од КЗ (член 541 од ЗКП). Конфискацијата се извршува во рок од 30 дена од правосилноста на пресудата.

Одлуката на судот за конфискација на имотна корист може да биде составен дел на пресудата со која обвинетиот се огласува за виновен, што всушност претставува основа за изречената казна и конфискација на нелегалната корист.

Кога се исполнети условите за конфискација на имот и имотна корист, судот по службена должност ќе нареди привремени мерки на обезбедување, замрзнување на средства, сметки и фондови, кои може да се применат и кон трети лица (член 536 од КЗ).

Во случаите кога кривичната постапка нема да заврши со пресуда со која обвинетиот се прогласува за виновен, судот треба да донесе посебно решение со кое ќе се конфискува имотот.

Улогата на овластените службени лица од МВР е, привремено да ги одземат предметите и да му ги предадат на чување на судот (член 219 од ЗКП).

Кога постои основано сомнение за кривично дело перње пари или финансирање на тероризам, ДСПП, најдоцна во рок од 24 часа од сознанието дека трансакцијата е во тек, поднесува предлог за определување привремени мерки за запирање на трансакцијата и привремена заплена на парите или имотот (член 29 од ЗСПП). По ова, доколку ЈО утврди дека иницијативата е основана, доставува предлог за определување привремени мерки, до надлежниот суд (член 31 од ЗСПП).

Барање на жртвата за оштета

Ако оштетениот ставил имотно-правно барање во поглед на враќањето на предметите прибавени со кривично дело, односно во поглед на износот што и одговара на вредноста на предметите, имотната корист ќе се утврдува само во оној дел кој не е опфатен со имотно-правното барање (член 533 ст 3 ЗКП).

Во делот на нелегално стекнатите приходи за кои не постои имотно-правно барање, ќе се спроведе постапка за утврдување на имотна корист со цел истата да се конфискува од сторителот (член 534 и 535 од ЗКП).

Оштетениот кој во кривичната постапка во однос на своето имотно-правно барање е упатен на спор, може да бара да се намири од износот на конфискуваната вредност, ако поведе спор во рок од 6 месеци од денот на правосилноста на одлуката со која е упатен на спор и ако во рок од 3 месеци од денот на правосилноста на одлуката со која е утврдено неговото барање побара намирување на конфискуваната вредност (член 99 од КЗ). Исто така, доколку оштетениот во кривичната постапка не пријавил имотно-правно барање, може да бара намирување од износот на конфискуваната вредност ако заради утврдување на своето барање повел спор во рок од 3 месеци од денот на узнавањето за пресудата со која се конфискува имотната корист, а најдоцна во рок од 2 години од денот на правосилноста на одлуката за конфискација на имотната корист и ако во рок од 3 месеци од денот на правосилноста на одлуката со која е утврдено неговото барање побара намирување на конфискуваната вредност.

5. МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА И ВЗАЕМНА ПРАВНА ПОМОШ

Финансиската истрага подразбира сеопфатност при обезбедувањето на податоците за имотната состојба на сторителот, па така доколку постојат сознанија (на пример: преку увид во евиденциите на граничните премини за влез и излез во државата) дека тој поседува имот во странство, потребно е истите да се проверат и обезбедат податоци за имотот со кој сторителот располага во странство. Овие податоци може да се обезбедат со размена на податоци преку каналите на Интерпол или преку директно воспоставените релации меѓу одделните институции од различни земји кои се овластени за иста проблематика, врзоснова на билатерални спогодби (пример: домашен катастар со странски катастар, домашна УЈП со странска УЈП). Посебно треба да се има предвид соработката меѓу членките на FIU (Оддели за финансиски истраги), меѓу кои е и ДСПП, преку која може да се обезбедат податоци за сметки на правни и физички лица во странство, но само доколку податоците служат за обезбедување на докази против сторителот, за кривично дело перње пари.

Решението за замрзнување на финансиска трансакција или банкарска сметка, судот го доставува до банката или друга финансиска институција и по барање на друга држава, во случаи определени со меѓународни договори ратификувани во согласност со Уставот на Република Македонија (член 221 од ЗКП).

6. ОДАНОЧУВАЊЕ НА НЕЛЕГАЛНИ ПРИХОДИ

Финансиската истрага може да покаже нерамнотежа помеѓу законските (пријавени) приходи и имотот кој го поседува осомничениот. Во случај кога при водењето на паралелна кривична и финансиска истрага, товарот на докажување не може да се префрли на сторителот, како и кога проширената конфискација не е можна или кога кривичната постапка нема да резултира со конфискација на приходите, неопходна е соработка помеѓу полицијата и Управата за јавни приходи.

Управата за јавни приходи треба да се вклучи во оваа фаза и да ги анализира даночните пријави на сторителот, доколку не е извршена конфискација на неговите приходи, со цел да се изврши оданочување на истите. При тоа, записникот кој го составува Управата за јавни приходи, може да се употреби во кривичната постапка, заради докажување на наодите при финансиската истрага.

Доколку во постапката не се докаже дека имотот е стекнат, односно зголемен како резултат на редовни примања, УЈП донесува Решение за оданочување на утврдената разлика на имотот, кој не потекнува од редовни приходи, со стапка утврдена согласно Законот за персонален данок од доход. Ова важи за службени лица во државни институции и функционери, согласно со Законот за корупција чл 33, 34, 35, 36 и 37 како и член 359-а од КЗ.

7. ПРИМЕРИ ЗА СЛУЧАИ

Содржани се во прирачникот

ПРЕГЛЕД НА КОНТАКТИ:

Министерство за внатрешни работи

- Оддел за организиран криминал
- Сектор за финансиски криминал

Јавно обвинителство

Министерство за финансии

- Финансиска полиција
- Управа за јавни приходи
- Царинска управа
- Дирекција за спречување на перење пари

Државна комисија за спречување на корупција

ФОРМУЛАРИ

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
ЈАВНО ОБВИНТЕЛСТВО
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Одделение за гонење на сторители на
кривични дела од областа на организираниот
криминал и корупцијата
РО.Бр.
Скопје,

**ДО
МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
БИРО ЗА ЈАВНА БЕЗБЕДНОСТ**

**- за директорот -
С К О П Ј Е**

Согласно чл.21 ст.2 од Законот за јавното обвинителство, давам

Н А С О К И

**ЗА ПОСТАПУВАЊЕ ВО ВРСКА СО ОТКРИВАЊЕ И ОБЕЗБЕДУ-
ВАЊЕ ДОКАЗИ ЗА КРИВИЧНИ ДЕЛА-ДАНОЧНО ЗАТАЈУВАЊЕ И
ПЕРЕЊЕ ПАРИ И ДРУГИ ПРИНОСИ ОД КАЗНИВО ДЕЛО**

Јавното обвинителство на Република Македонија-Одделение за гонење на сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата-Скопје, со цел насочување и координирано постапување на Управата за јавни приходи, Министерството за внатрешни работи на РМ и Министерството за финансии на РМ-Финансиска полиција-Скопје, а во врска со откривањето на сторители и обезбедувањето докази за кривичните дела-Даночно затајување од чл.279 од Кривичниот законик и Перење пари и други приноси од казниво дело од чл.273 од Кривичниот законик, ги дава следните насоки:

- обезбедување на документација-изводи, налози за подигање на парични средства во оригинал и картони за депонирани потписи на овластени потписници на банковни сметки, од банките во кои правните лица на кои основачи и управители се лицата _____, како и оние што се поврзани со истите, имаат банковни сметки,

- прибавување на графолошко вештачење на ракописот во налозите за подигање на парични средства, со кое да се утврди дали и во кои рубрики истите се пополнети и потпишани од лицата _____

- постапување во врска работењето помеѓу правните лица на кои основачи и управители се лицата _____, како и оние што се поврзани со истите и следните правни лица:

Координирањето на сите активности на Управата за јавни приходи, Министерството за внатрешни работи на РМ и Министерството за финансии на РМ-Финансиска полиција-Скопје, во врска со откривањето на сторителите на конкретните кривични дела и обезбедувањето на докази за истите, ќе го врши Јавното обвинителство на Република Македонија-Одделение за гонење на сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата-Скопје.

ЗАМЕНИК ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Одделение за гонење на сторители на
кривични дела од областа на
организираниот криминал и корупцијата
РО бр.
Скопје,

ДО
ОСНОВЕН СУД СКОПЈЕ И
- истражен судија -
С К О П Ј Е

Врз основа на чл.31 ст.1 од Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело, поднесувам

**ПРЕДЛОГ
ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ПРИВРЕМЕНА МЕРКА-ЗАПИРАЊЕ НА
ТРАНСАКЦИИ И ПРИВРЕМЕНА ЗАПЛЕНА НА ПАРИ**

ПРОТИВ :

_____, а со жиро-сметка бр. _____
отворена на _____ година во _____ банка АД
Скопје, лицето _____, правните субјекти чиј сопс-
твеник е лицето _____ или било кое друго трето лице кое ќе се
обиде да изврши било каква трансакција преку жиро-сметката бр.____
_____ во _____ банка АД Скопје на правното лице-
_____.

Бидејќи согласно чл.29 ст.1 од Законот за спречување на пе-
рење пари и други приноси од казниво дело, постои основано сом-
невање за кривично дело -Перење пари и други приноси од казниво
дело од чл.273 од КЗ.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

_____.

ЗАМЕНИК ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
ЈАВНО ОБВИНИТЕЛСТВО НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Одделение за гонење на сторители на
кривични дела од областа на
организираниот криминал и корупцијата
КО бр.
Скопје,

ОСНОВЕН СУД СКОПЈЕ И
-истражен судија -
С К О П Ј Е

Врз основа на чл.42 ст.3 од ЗКП поднесувам

**ПРЕДЛОГ
ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ МЕРКА ЗА ПРИВРЕМНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ
НА ИМОТ**

ПРОТИВ:

Обвинетиот _____, основач и управител на _____.

Бидејќи постои основано сомневање дека кривично дело - Даночно затајување од чл.279 ст.2 в.в. со ст.1 и чл.22 и 45 од КЗ и кривично дело - Перење пари и други приноси од казниво дело од чл.273 ст.3 в.в. со ст.1 и чл.22 и 45 од КЗ, со кои прибавил имотна корист, а на државата - Р.Македонија нанел значителна штета.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

ПРИЛОГ:

ЗАМЕНИК ЈАВЕН ОБВИНИТЕЛ

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ВНАТРЕШНИ РАБОТИ
ЦЕНТРАЛНИ ПОЛИЦИСКИ СЛУЖБИ
ОДДЕЛ ЗА ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ
СЕКТОР ЗА ФИНАНСИСКИ КРИМИНАЛ

Број _____

Датум _____ година

Скопје

ДО
ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА ГЕОДЕТСКИ РАБОТИ
Скопје

Предмет: **Барање податоци,-**

Почитувани,

За потребите на Одделот за организиран криминал – Сектор за финансиски криминал, врз основа на член 144 од ЗКП (Службен весник на Република Македонија број 15 од 7 март 2005 година), Ве молиме да не известите, за движењето на имотната состојба во периодот од 1 ноември 2001 година до денес, за следните лица:

1. _____

2. _____

3. _____

НАЧАЛНИК НА
ЦЕНТРАЛНИ ПОЛИЦИСКИ СЛУЖБИ

Законска основа за конфискација:

КРИВИЧЕН ЗАКОНИК

ОПШТ ДЕЛ

Глава втора

КРИВИЧНО ДЕЛО И КРИВИЧНА ОДГОВОРНОСТ

5. Кривична одговорност на правно лице

Услови за кривична одговорност на правно лице

Член 28-а

(1) Во случаите определени со Посебниот дел на овој законик, или со друг закон со кој се пропишани кривични дела, правното лице е кривично одговорно ако до извршување на делото дошло со дејствие или со пропуштање на должниот надзор од страна на органот на управување или на одговорното лице во правното лице, или на друго лице кое било овластено да постапува од името на правното лице во рамките на неговите овластувања, или кога тоа ги пречекорило своите овластувања заради остварување корист за правното лице.

(2) Кривичната одговорност на правното лице не ја исклучува одговорноста на сторителот на кривичното дело.

(3) За делата определени со закон кривично одговорни се сите правни лица, со исклучок на државата.

(4) Странски правни лица се кривично одговорни ако делото го сториле на територијата на Република Македонија, без оглед дали имаат свое претставништво или подружница која врши дејност на нејзина територија.

Глава шеста - а

КАЗНУВАЊЕ НА ПРАВНО ЛИЦЕ

Конфискација на имот, имотна корист и одземање на предмети

Член 96-д

(1) На конфискуваниот имот и имотна корист прибавени со кривично дело на правно лице соодветно се применуваат одредбите

од членовите 98 до 100 на овој законик.

(2) Ако од правното лице не може да се конфискува имот или имотна корист поради тоа што престанало да постои пред извршување на конфискацијата, основачот или основачите на правното лице, односно кај трговското друштво, акционерите или содружниците солидарно ќе се обврзат да платат паричен износ што одговара на прибавената имотна корист.

(3) На одземањето предмети од правното лице соодветно се применуваат одредбите од член 101-а на овој законик.

Г л а в а с е д м а

КОНФИСКАЦИЈА НА ИМОТ И ИМОТНА КОРИСТ И ОДЗЕМАЊЕ ПРЕДМЕТИ

1. Конфискација на имот и имотна корист

Основа за **конфискација**

Член 97

(1) Никој не може да ја задржи посредната или непосредната имотна корист прибавена со кривично дело.

(2) Имотната корист од став 1 ќе се **конфискува** со судската одлука со која е утврдено извршувањето на кривичното дело под условите предвидени со овој законик.

(3) *Одлука за конфискација судот ќе донесе во постапка определена со закон и кога од фактички или правни пречки не е можно водење на кривична постапка спрема сторителот на кривичното дело.*

(4) *Под услови определени со ратификуван меѓународен договор, конфискуваниот имот може да биде вратен на друга држава.*

Начин на конфискација

Член 98

(1) Од сторителот ќе се конфискува имотната корист прибавена со кривичното дело што се состои во пари, подвижни или недвижни предмети од вредност, како и секоја друга сопственост, имот или актива, материјални или нематеријални права, а ако нивната конфискација не е можна на сторителот ќе му се конфискува друг имот што одговара на прибавената имотна корист.

(2) Имотната корист се конфискува и од трети лица на кои е пренесена без соодветен надоместок, ако не знаеле, а можеле или биле

должни да знаат дека е прибавена со кривично дело.

(3) Предметите што се прогласени за културно наследство и природни реткости, како и оние за кои оштетениот е лично врзан, се конфискуваат од трети лица, без оглед на тоа што не знаеле или не можеле ниту биле должни да знаат дека се прибавени со кривично дело и без оглед на тоа дали истите им биле пренесени со соодветен надомест.

(4) Конфискуваното му се враќа на оштетениот, а ако нема оштетен, станува сопственост на државата.

(5) Ако на оштетениот во кривичната постапка му е досудено имотно-правно барање, судот ќе изрече конфискација на имотната корист доколку тоа го преминува износот на ова барање.

Заштита на оштетениот

Член 99

(1) Оштетениот кој во кривичната постапка во однос на своето имотно-правно барање е упатен на спор може да бара да се намира од износот на **конфискуваната** вредност, ако поведе спор во рок од шест месеци од денот на правосилноста на одлуката со која е упатен на спор и ако во рок од три месеци од денот на правосилноста на одлуката со која е утврдено неговото барање побара намирување на **конфискуваната** вредност.

(2) Оштетениот кој во кривичната постапка не пријавил имотно-правно барање може да бара намирување на **конфискуваната** вредност ако заради утврдување на своето барање повел спор во рок од три месеци од денот на узнавањето за пресудата со која се **конфискува** имотната корист, а најдоцна во рок од две години од правосилноста на одлуката за **конфискација** на имотната корист и ако во рок од три месеци од денот на правосилноста на одлуката со која е утврдено неговото барање побара намирување на **конфискуваната** вредност.

Конфискување од правно лице

Член 100

Ако со кривичното дело на сторителот е прибавена имотна корист за правно лице, користа ќе се **конфискува** од него.

Перење пари и други приноси од казниво дело

Член 273

(1) Тој што ќе пушти во оптек, ќе прими, преземе, замени или раситни пари од поголема вредност што ги прибавил со казниво дело

или за кои знае дека се прибавени со казниво дело, или со конверзија или пренос на друг начин ќе прикрие дека потекнуваат од таков извор или ќе ја прикрие нивната локација, движење или сопственост, ќе се казни со затвор од една до десет години.

(2) Со казната од став 1 ќе се казни и тој што ќе продаде, подари или пушти во друг вид промет имот или предмети од поголема вредност прибавени со казниво дело, или ќе купи, ќе прими во залог, или на друг начин ќе прибави, прикрие или протури имот или предмети за кои знае дека се прибавени со извршување на казниво дело или со фалсификување на исправи, непријавување на факти или на друг начин ќе прикрие дека потекнуваат од таков извор, или ќе ја прикрие нивната локација, движење и сопственост.

(3) Ако делото од ставовите 1 и 2 е сторено во банкарско, финансиско или друго стопанско работење или ако со разделување на трансакцијата ја избегнува должноста за пријавување во случаите определени со закон, сторителот ќе се казни со затвор најмалку три години.

(4) Тој што ќе го стори делото од ставовите 1, 2 и 3, а бил должен и можел да знае дека парите, имотот и другата имотна корист или предмети се прибавени со казниво дело, ќе се казни со парична казна или со затвор до три години.

(5) Тој што делото од ставовите 1, 2 и 3 ќе го стори како член на група или друго здружение што се занимава со перење пари, противправно прибавување на имот или имотна корист, или со помош на странски банки, финансиски установи или лица, ќе се казни со затвор најмалку пет години.

(6) Службено лице, одговорно лице во банка, осигурително друштво, друштво што се занимава со приредување игри на среќа, менувачница, берза или друга финансиска установа, адвокат, освен кога постапува како бранител, нотар или друго лице кое врши јавни овластувања или работи од јавен интерес, што ќе го овозможи или нема да го пријави перењето пари, имот или имотна корист, за кое дознало во вршењето на својата функција или должност, ќе се казни со затвор најмалку три години.

(7) Ако делото од став 1 го стори правно лице, ќе се казни со парична казна.

(8) Парите, незаконски стекнатиот имот, предметите или друг принос од казнивото дело ќе се одземат, а ако одземањето не е можно од сторителот ќе се одземе друг имот што одговара на нивната вредност.

Прикривање на потеклото на несразмерно стекнат имот

Член 359-а

(1) Службено лице и одговорно лице во јавно претпријатие или јавна установа кое спротивно на законската должност за пријавување на имотната состојба дава лажни податоци за своите приходи, или кога ќе се утврди дека неговиот имот значително ги надминува неговите легални и пријавени за оданочување приходи ги прикрива неговите вистински извори, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години и со парична казна.

(2) Имотот кој значително ги надминува приходите што ги остварува и пријавените за оданочување приходи за кои сторителот ги прикрива вистинските извори се одзема, а ако неговото одземање не е можно од сторителот се одзема друг имот што одговара на неговата вредност. Имотот се одзема и од трети лица на кои е пренесен без соодветен надоместок.

ЗАКОН ЗА КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА

Сл. Весник 15/97 , 44/2002 и 74/04

ДЕЛ ВТОРИ

ТЕК НА ПОСТАПКАТА

А. Претходна постапка

Глава XV

ПРЕДИСТРАЖНА ПОСТАПКА

1. Кривична пријава и овластувања на органите во предистражна постапка

Член 140

(1) Државните органи, институциите што вршат јавни овластувања **и други правни лица** се должни да пријават кривични дела за кои се гони по службена должност, за кои се известени или за кои ќе узнаат на некој друг начин.

(2) Поднесувајќи пријави, пријавителите од ст. 1 на овој член ќе ги наведат доказите што им се познати и ќе преземат мерки за да се сочуваат трагите од кривичното дело, предметите и ќе преземат мерки за да се сочуваат трагите од кривичното дело, предметите врз кои или со помош на кои е сторено кривичното дело и другите докази.

(3) Секој е должен да пријави кривично дело за кое се гони по службена должност.

(4) Со закон се пропишуваат случаите во кои непријавувањето на кривично дело претставува кривично дело.

Член 141

(1) Кривичната пријава му се поднесува на надлежниот јавен обвинител писмено или усно.

(2) Ако кривичната пријава се поднесува усно, пријавителот ќе се предупреди за последиците од лажно пријавување. За усната пријава ќе се состави записник, а ако пријавата е соопштена по телефон, ќе се состави службена белешка.

(3) Ако кривичната пријава е поднесена до суд, до Министерството за внатрешни работи, или до ненадлежен јавен обвинител, тие

ќе ја примат пријавата и веднаш ќе ја достават до надлежниот јавен обвинител.

Член 142

(1) Ако постојат основи за сомневање дека е извршено кривично дело за кое се гони по службена должност, Министерството за внатрешни работи е должно да ги преземе потребните мерки да се пронајде сторителот на кривичното дело, сторителот или соучесникот да не се скрие или не побегне, да се откријат и обезбедат трагите на кривичното дело и предметите што можат да послужат како доказ, како и да ги соберат сите известувања што би можеле да бидат од корист за успешното водење на кривичната постапка.

(2) Заради извршување на задачите од ставот (1) на овој член, Министерството за внатрешни работи може:

- 1) да бара потребни известувања од граѓани;
- 2) да сопре, да легитимира и да изврши потребен преглед или претрес на лица, превозни средства и багаж ако постојат основи на сомневање дека кај нив ќе се пронајдат траги на кривичното дело или предмети што можат да послужат како докази. Министерството за внатрешни работи може да употреби разумна сила само како крајно средство ако тоа е нужно за да се изврши преглед или претрес на лицето, превозното средство или багажот;
- 3) со наредба да пренасочи, насочи или ограничи движење на лица и превозни средства на определен простор за нужно потребно време;
- 4) да преземе потребни мерки во врска со утврдувањето на идентитот на лицата и на предметите;
- 5) да спроведе потрага, распише потерница по лицето и објава по имотот и имотната корист или по предметите по кои се трага;
- 6) во присуство на службено или одговорно лице да изврши преглед или претрес на определени објекти и простории на државни органи, институции што вршат јавни овластувања и други правни лица и да оствари увид во определена нивна документација; и
- 7) да преземе други потребни мерки и дејствија предвидени со закон.

(3) За фактите и околностите што се утврдени при преземањето на одделни дејствија, а можат да бидат од интерес за кривичната постапка, како и за предметите што се пронајдени или се одземени ќе се состави записник.

(4) Лицата и патниците на превозното средство што се прегледуваат или претресуваат треба да се известат дека за преземените дејствија ќе се состави записник.

(5) Времето за кое лицето или превозното средство може да се задржат заради извршување на дејствијата од ставот (2) на овој член мора да се сведе на нужно потребно време за извршување на вакви дејствија.

(6) Заради собирање на потребни известувања, Министерството за внатрешни работи со писмена покана може да повикува граѓани. Во поканата мора да се наведат причините за повикувањето и поука за правата од членот 3 на овој закон.

(7) Повиканото лице може присилно да се доведе само со судска одлука и само тогаш кога очигледно одбегнува да се јави на уредно доставена покана во која бил предупреден на можноста од присилно доведување и тогаш кога своето недоаѓање нема да го оправда. Лицето кое се јавило на поканата или било присилно доведено, а одбило да даде известување не може повторно да се повикува од исти причини.

(8) Лицето кое е повикано или присилно доведено ќе се поучи за правата од членот 3 на овој закон, како и за околноста дека истото не е лишено од слобода и дека откако ќе даде или одбие да даде известување може да си оди.

(9) Лицето спрема кое се преземени дејствија од ставовите (2) и (6) на овој член, во рок од 30 дена од денот на преземањето на дејствијата може да бара од истражниот судија на надлежниот суд да ја испита нивната законитост и евентуалната повреда на правата, а надлежниот суд е должен тоа да го утврди со решение. Решението се доставува до лицето што тоа го побарало, Министерството за внатрешни работи и надлежниот јавен обвинител. Против решението дозволена е жалба во рок од 48 часа до советот од членот 22 став (6) на овој закон. Советот е должен да постапи по жалбата во рок од три дена.

(10) Министерството за внатрешни работи, со дозвола на истражниот судија, односно на претседателот на советот, може да собира известувања и од лица кои се наоѓаат во притвор или се задржани согласно со членот 186-а на овој закон, ако тоа е потребно заради откривање на други кривични дела на исто лице, на негови соучесници или кривични дела на други сторители. Овие известувања ќе се собираат во времето што ќе го определи истражниот судија и во негово присуство, или во присуство на лице кое ќе го определи истражниот судија, односно претседателот на советот.

(11) Врз основа на собраните сознанија Министерството за внатрешни работи составува кривична пријава во која ги наведува

доказите за кривичното дело. Во кривичната пријава не се внесува содржината на известувањата на граѓаните. Со кривичната пријава се доставуваат сите предмети, скици, фотографии, прибавени извештаи, списи за преземени мерки и дејствија, записници, службени белешки, известувања и други материјали кои можат да бидат корисни за успешно водење на постапката. Ако Министерството за внатрешни работи по поднесувањето на кривичната пријава узнае за нови факти, докази или траги на кривичното дело, должно е да ги собере потребните известувања и извештајот за тоа, како дополнение на кривичната пријава, да го достави до јавниот обвинител.

(12) Министерството за внатрешни работи го известува јавниот обвинител и кога врз основа на собраните сознанија нема основа за поднесување на кривична пријава.

Член 142-а

(1) Овластувањата што ги има Министерството за внатрешни работи, во предистражната постапка и во истрагата, ги имаат и со закон овластените лица на Царинската управа на Република Македонија во случаите кога работат на откривање на кривични дела и нивни сторители и прибирање на докази заради кривично гонење на сторителите за кривичните дела: производство и пуштање во промет на штетни средства за лекување (член 212 од КЗ); производство и пуштање во промет штетни прехранбени и други производи (член 213 од КЗ); неовластено производство и пуштање во промет наркотички дроги, психотропни супстанции и прекурсори (член 215 од КЗ); неовластено прибавување и располагање со нуклеарни материји (член 231 од КЗ); внесување опасни материји во земјата (член 232 од КЗ); изнесување, односно извезување во странство на добра под привремена заштита или културно наследство или природна реткост (член 266 од КЗ); перење пари и други приноси од казниво дело (член 273 од КЗ); кримучарење (член 278 од КЗ); царинска измама (член 278-а од КЗ); прикривање на стоки предмет на криумчарење и царинска измама (член 278-б од КЗ); даночно затајување (член 279 од КЗ); недозволено држење оружје и распркувачки материји (член 396 од КЗ); трговија со луѓе (член 481-а од КЗ); кривични дела од членовите 59 и 60 на Законот за акцизи и други кривични дела поврзани со увоз, извоз и транзит на стоки преку граничната линија.

(2) Овластувањата што ги има Министерството за внатрешни работи во предистражната постапка и во истрагата, ги има и финансиската полиција во случаите кога работи на откривање на кривични дела и нивни сторители и на прибирање докази заради кривично го-

нење на сторителите за кривичните дела: даночно затајување (член 279 од КЗ); перење пари и други приноси од казниво дело (член 273 од КЗ); криумчарење (член 278 од КЗ); недозволена трговија (член 277 од КЗ) и други кривични дела кои вклучуваат поголеми и значителни износи на данок, царина или други приходи .

Член 147

(1) Кога постои опасност од одлагање, Министерството за внатрешни работи може и пред поведувањето истрага да изврши привремено одземање на предмети според одредбите на член 203 од овој закон и да изврши претресување на дом и на лице под условите предвидени во членовите 198 до 202 на овој закон.

(2) Ако истражниот судија не е во можност веднаш да излезе на самото место, Министерството за внатрешни работи може само да изврши увид и да определи потребни вештачења, освен обдукција и ексхумација на леш. Ако истражниот судија стигне на самото место во текот на вршењето на увидот, тој може да го преземе вршењето на овие дејствија. За сè што е преземено ќе биде известен јавниот обвинител.

Глава XVIII

ИСТРАЖНИ ДЕЈСТВИЈА

1. Претрес на дом и лице

Член 198

(1) Претрес на дом и други простории на обвинетиот или други лица може да се преземе ако е веројатно дека со претресот ќе се фати обвинетиот или ќе се пронајдат траги на кривичното дело или предмети важни за кривичната постапка.

(2) Претрес на лица може да се преземе кога е веројатно дека со тоа ќе се пронајдат траги или предмети важни за кривичната постапка.

Член 199

(1) Претресувањето го наредува судот со писмено образложена наредба, во која посебно се назначува местото и лицето што се претресува, како и предметите или лицето што се бараат односно одземаат.

(2) Наредбата за претресување му се предава пред да почне претресувањето на лицето кај кое или врз кое ќе се изврши претресување. Пред претресувањето ќе се повика лицето на кое се однесува наредбата за претресување доброволно да го предаде лицето, односно предметите што се бараат.

(3) Кон претресување може да се пристапи и без претходно предавање на наредба, како и без претходна покана за предавање на лице или предмети, ако се претпоставува вооружен отпор или ако е нужно при сомневање дека е сторено тешко кривично дело што го сторила група или организација претресот да се изврши ненадејно, или ако претресувањето треба да се изврши во јавни простории.

(4) Претресувањето се врши дење. Претресувањето може да продолжи и ноќе ако е започнато дење па не е довршено. По исклучок, претресувањето може да се изврши ноќе ако постои опасност од одлагање.

Член 200

(1) Држателот на домот и на други простории ќе се повика да присуствува при претресувањето, а ако е тој отсутен ќе се повика неговиот застапник или некој од возрасните домашни или соседи.

(2) Заклучени простории, мебел или други предмети ќе се отворат со сила само ако нивниот држател не е присутен или не сака доброволно да ги отвори. При отворањето ќе се одбегнува непотребно оштетување.

(3) При претресувањето на дом или лице присуствуваат двајца полнолетни граѓани како сведоци. Претресувањето на женско лице го врши само женско лице, а за сведоци ќе се земаат само женски лица. Пред почетокот на претресувањето сведоците ќе се предупредат да внимаваат како се врши претресувањето, како и на тоа дека имаат право пред потпишувањето на записникот за претресување да стават свои приговори ако сметаат дека содржината на записникот не е точна.

(4) Претресот може да се изврши и без присуство на сведоци ако не е можно веднаш да се обезбеди нивното присуство, а постои опасност од одлагање. Причините за претрес без присуство на сведоци мораат да се назначат во записникот.

(5) Кога се врши претресување во простории на државни органи, институции што вршат јавни овластувања или правни лица, ќе се повика нивниот старешина да присуствува на претресувањето.

(6) Претресување и прегледи во воена зграда ќе се извршат по одобрение на надлежниот воен старешина.

(7) Претресување на дом и лице треба да се врши внимателно, не нарушувајќи го кукниот ред.

(8) При вршењето на претресувањето ќе се одземат привремено само оние предмети и исправи што се во врска со целта на претресувањето во дадениот случај.

(9) Ако при претресувањето на дом или лице се најдат предмети што немаат врска со кривичното дело поради кое е наредено претресувањето, но кои укажуваат на друго кривично дело за кое се гони по службена должност, тие привремено ќе се одземат, а за одземањето веднаш ќе се издаде потврда. За тоа веднаш ќе се известат јавниот обвинител заради поведување кривична постапка. Овие предмети веднаш ќе се вратат ако јавниот обвинител најде дека нема основа за поведување кривична постапка, а не постои некоја друга законска основа според која би требало тие предмети да се одземат.

Член 201

(1) За секое претресување на дом или лице ќе се состави записник. Записникот го потпишуваат службеното лице кое го врши претресувањето, лицето кај кое или врз кое се врши претресување и лицата чие присуство е задолжително.

(2) Во записникот ќе се внесат и точно ќе се назначат предметите и исправите што се одземаат. (3) За одземените предмети или исправи на лицето му се издава потврда.

Член 202

(1) Овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи можат и без наредба за претрес да влезат во дом и други простории ако таму се наоѓа лице што по наредба на суд треба да се притвори или присилно да се доведе.

(2) Овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи можат и без наредба за претрес и без присуство на сведоци да извршат претрес на лице при извршување на наредба за приведување или при лишување од слобода ако постои сомнение дека тоа лице поседува оружје или орудие за напад или ако постои сомнение дека ќе ги отфрли, сокрие или уништи предметите што од него треба да се одземат како доказ во кривичната постапка.

2. Привремено обезбедување и одземање на предмети или имот

Член 203

(1) Предметите што според Кривичниот законик треба да се одземат или што можат да послужат како доказ во кривичната постапка привремено ќе се одземат и ќе му се предадат на чување на судот или на друг начин ќе се обезбеди нивно чување.

(2) Тој што држи вакви предмети е должен да ги предаде по барање на судот. Лицето кое ќе одбие да ги предаде предметите може да се казни со паричната казна определена во членот 74 став 1 на овој закон.

(3) За жалба против решението со кое е изречена парична казна одлучува советот (член 22 став 6). Жалбата против решението не го задржува извршувањето на решението.

(4) Овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи можат да ги одземат предметите наведени во став 1 на овој член кога постапуваат според членовите 142 и 147 од овој закон или кога извршуваат налог на суд.

(5) При одземањето на предметите ќе се назначи каде се пронајдени и ќе се опишат, а по потреба и на друг начин ќе се обезбеди утврдување на нивната идентичност. За одземените предмети ќе се издаде потврда.

(6) Заплнетите наркотични дроги, психотропни супстанции,

прекурсори и други предмети чиј промет е забранет или ограничен, што не се задржани како примерок за вештачење, со одлука на надлежниот суд, може да се уништат и пред правосилноста на пресудата.

Член 203-а

(1) Истражниот судија или советот со решение може да определи привремено обезбедување на имот или средства што се во врска со кривичното дело. Имотот или средствата што се предмет на обезбедување се ставаат под надзор на судот. Под привремено обезбедување на имот или средства се подразбира и привремено замрзнување, заплenuвање, задржување на фондови, банкарски сметки и финансиски трансакции или приноси од кривичното дело.

(2) Покрај предметите од членот 203 на овој закон, судот може да донесе решение за замрзнување на средства, сметки и фондови за кои постои сомневање дека претставуваат принос од извршено кривично дело.

(3) Мерките за привремено обезбедување на предмети, имот или средства можат да траат до завршувањето на постапката.

(4) Привременото замрзнување на сметки може да трае до завршувањето на постапката, а неговата оправданост ќе се преиспитува по службена должност секои два месеца.

(5) Обезбедувањето на недвижниот имот се врши со ставање на хипотека.

(6) Заплenuвањето на парични средства се врши со налог и се чуваат во сеф, или се депонираат на посебна сметка без право на располагање.

(7) Решението за замрзнување на финансиска трансакција или банкарска сметка, судот го доставува до банката или друга финансиска институција.

(8) Никој не може да се повикува на банкарска тајна за да избегне извршување на судско решение за привремено замрзнување, заплenuвање или задржување на средства депонирани во банка.

Член 203-б

Решение за привремено обезбедување на предмети или имот, судот може да донесе на барање од друга држава, во случаите определени со меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот на Република Македонија.

Член 203-в

(1) Со решението од членот 203-а на овој закон не можат да се одземат:

- списи или други исправи на државните органи со чие објавување би се повредило чувањето на службената, државната или воената тајна, се додека надлежниот орган поинаку не одлучи,

- писмени обраќања на обвинетиот спрема бранителот и лицата од членот 219 став (1) на овој закон, освен ако обвинетиот доброволно не ги предаде,

- технички снимки кои се наоѓаат кај лицата од членот 219 став (1) на овој закон, а кои тие ги направиле за факти за кои се ослободени од должноста за сведочење,

- записи, изводи од регистерот и слични исправи кои се наоѓаат кај лицата од членот 219 став (1) на овој закон, а кои тие ги направиле за факти за кои тие во вршењето на своето занимање ги сознале од обвинетиот,

- записи за факти кои ги направиле новинари и нивни уредници во средствата за јавно информирање од изворот за известување и податоците за кои дознале во вршењето на своето занимање и кои се употребени во текот на уредувањето на средствата за јавно информирање, кои се наоѓаат во нивно владение или во редакцијата во која се вработени.

(2) Забраната од ставот (1) на овој член не се применува:

- во поглед на бранителот или лицето ослободено од обврската на сведочење согласно со членот 219 став (1) на овој закон, ако постои основано сомнение дека на обвинетиот му помагале во вршењето на кривичното дело, или му давале помош по извршувањето на кривичното дело или постапувале како прикривачи и

- ако се работи за предмети кои мораат да се одземат според Кривичниот законик.

(3) Забрана на привремено одземање на исправи, предмети и технички снимки од ставот (1) на овој член, не се применува и во поглед на кривичните дела сторени на штета на деца и малолетници. Податоците сочувани во уредите за автоматска, односно електронска обработка на податоци и медиуми во кои тие податоци се чуваат, на барање на истражниот судија, советот или судија поединец мора да се предадат на органите на кривичната постапка во читлива и разбирлива форма.

Член 203-г

(1) Мерките за привремено обезбедување и одземање на предмети или имот, се определуваат со решение на судот, и тоа истражниот

судија во текот на истрагата и по подигање на обвинителниот акт советот на судот, односно судија поединец.

(2) По жалба на решението на истражниот судија одлучува кривичниот совет од членот 22 став (6) на овој закон, а против решението на судечкиот судија, односно советот, одлучува непосредно повисокиот суд.

(3) Предметите одземени спротивно на овој член, не може да се употребат како доказ во постапката.

Член 204

(1) Државните органи можат да ускратат покажување или издавање на своите списи или други исправи ако сметаат дека објавувањето на нивната содржина би било штетно за државните интереси. Ако е ускратено покажувањето и давањето на списите и други исправи, конечна одлука донесува советот (член 22 став 6).

(2) Правните лица можат да бараат да не се објават податоците што се однесуваат на нивното работење.

Член 205

(1) Ако се врши привремено одземање на списи што можат да послужат како доказ, ќе се изврши нивни попис. Ако тоа не е можно, списите ќе се стават во обвивка и ќе се запечатат. Сопственикот на списите може да стави на обвивката и свој печат.

(2) Лицето од кое се одземени списите ќе се повика да присуствува при отворањето на обвивката. Ако тоа не се јави на поканата или е отсутно, обвивката ќе се отвори, списите ќе се прегледаат и напишат во негово отсуство.

(3) При прегледувањето на списите мора да се води сметка за нивната содржина да не узнаат неовластени лица.

Член 206

(1) Истражниот судија може да нареди правните лица во областа на поштенскиот, телеграфскиот и друг сообраќај да ги задржат, и со потврда на приемот, нему да му ги предадат писмата, телеграмите и другите пратки што се упатени до обвинетиот или што ги испраќа тој ако постојат околности поради кои основано може да се очекува дека овие пратки ќе послужат како доказ во постапката.

(2) Писмата и другите пратки ги отвора истражниот судија во присуство на двајца сведоци. При отворањето ќе се внимава да не се повредат печатите, а обвивките и адресата ќе се зачуваат. За отворањето ќе се состави записник.

(3) Ако интересите на постапката дозволуваат, содржината на пратката може да му се соопшти во целост или делумно на обвинетиот, односно на лицето до кое е упатена, а може пратката да му се предаде. Ако обвинетиот е отсутен пратката ќе се соопшти или ќе се предаде на некои од неговите роднини, а ако ги нема овие, ќе му се врачи на испраќачот, ако тоа не им се противи на интересите на постапката.

Член 207

(1) Предметите што во текот на кривичната постапка се привремено одземени ќе му се вратат на сопственикот односно на држателот ако се запре постапката, а не постојат причини за нивно одземање (член 485).

(2) Попретстанокот на причината за запленување, задржување или замрзнување, истражниот судија донесува решение за нивно ослободување и враќање.

(3) Решението од став (2) на овој член, веднаш се доставува до соодветната финансиска или друга институција.

ДЕЛ ТРЕТИ

ПОСЕБНИ ПОСТАПКИ

Глава XXVIII

ПОСТАПКА ЗА ПРИМЕНА НА МЕРКИТЕ ЗА БЕЗБЕДНОСТ, КОНФИСКАЦИЈА НА ИМОТ И ИМОТНА КОРИСТ, ОДЗЕМАЊЕ НА ПРЕДМЕТИ И ОТПОВИКУВАЊЕ НА УСЛОВНА ОСУДА

Член 485

(1) Предметите што според Кривичниот законик мора да се одземат, ќе се одземат и кога кривичната постапка нем да заврши со пресуда со која обвинетиот се огласува за виновен.

(2) Посебно решение за тоа донесува органот пред кој се водела постапката во моментот кога постапката е завршена односно кога е запрена.

(3) Решението за одземање на предметите од став 1 на овој член го донесува судот и кога во пресудата со која обвинетиот е огласен за виновен е пропуштено да се донесе таква одлука.

(4) Заверен препис на одлуката за одземање на предмети ќе се достави до сопственикот на предметите ако сопственикот е познат.

(5) Против одлуката од ставовите 2 и 3 на овој член сопственикот на предметите има право на жалба поради непостоење на законска основа за одземање на предметите. Ако решението од став 2 на овој член не го донел судот за жалбата одлучува советот (член 22 став 6) на судот што бил надлежен за судење во прв степен.

Член 486

(1) Имотот и имотната корист прибавени со извршувањето на кривичното дело се утврдува во кривична постапка по службена должност.

(2) Судот и другите органи пред кои се води кривичната постапка се должни во текот на постапката да собираат докази и да ги извидуваат околностите што се од важност за утврдување на имотот и имотната корист.

(3) Ако оштетениот ставил имотно-правно барање во поглед на враќањето на предметите прибавени со кривично дело, односно во поглед на износот што и одговара на вредноста на предметите,

имотната корист ќе се утврдува само во оној дел кој не е опфатен со имотно-правното барање.

Член 487

(1) Кога доаѓа предвид конфискација на имот, имотна корист прибавена со кривично дело лицето врз кое е пренесена имотна корист, како и претставникот на правното лице ќе се повикаат заради сослушување во претходната постапка и на главниот претрес. Во поканата ќе се предупреди дека постапката ќе се спроведе без нивно присуство.

(2) Претставникот на правното лице ќе се сослуша на главниот претрес по обвинетиот. На ист начин ќе се постапи во однос на лицето врз кое е пренесена имотната корист ако не е повикано како сведок.

(3) Лицето врз кое е пренесена имотната корист како и претставникот на правното лице се овластени во врска со утврдувањето на имотната корист да предлагаат докази и по овластување на претседателот на советот да им поставуваат прашања на обвинетиот, на сведоците и вештаците.

(4) Исклучувањето на јавноста на главниот претрес не се однесува на лицето врз кое се пренесени инотот и имотната корист и на претставникот на правното лице.

(5) Ако судот дури во текот на главниот претрес утврди дека доаѓа предвид конфискација на инот и имотна корист, ќе го прекине главниот претрес и ќе го повика лицето врз кое се пренесени инотот и имотната корист како и претставникот на правното лице.

Член 488

(1) Ако со други докази судот не може да ја определи вредноста на имотот и имотната корист што треба да се конфискува, ќе одреди вештачење.

(2) Кога постои сомневање дека имотот се наоѓа во странство, судот е должен да распише меѓународна потерница или објава.

(3) Судот во прибирањето на потребните докази за утврдување на висината на износот на имотот и имотната корист прибавени со кривично дело, може да побара потребни известувања од други државни органи, финансиски институции, други правни лица и граѓани кои се должни без одлагање истите да ги достават.

Член 489

(1) Кога се исполнети условите за конфискација на имот и имотна корист, судот по службена должност ќе нареди привремени мерки

на обезбедување утврдени со член 203 на овој закон.

(2) Мерките од ставот (1) на овој член судот може да ги одреди спрема трети лица за кои постои сомневање дека врз нив се пренесени имот и имотна корист прибавени со кривично дело без соодветен надоместок.

(3) Против решението со кое судот одредува привремени мерки на обезбедување, може да се изјави жалба во рок од осум дена.

(4) Одлуката по жалба, непосредно повисокиот суд ќе ја донесе во рок од осум дена.

Член 490

(1) Одземање на имотна корист судот може да изрече во пресудата со која обвинетиот се огласува за виновен, во решението за судска опомена или во решението за примена на воспитна мерка, како и решението со кое се изрекува мерката на безбедност.

(2) Во изреката на пресудата или на решението судот ќе наведе кој имот, предмет, односно паричен износ се конфискува.

(3) Заверен препис на пресудата односно на решението му се доставува и на лицето врз кое е пренесена имотната корист, како и на претставникот на правното лице, ако судот изрекол конфискација на имот и имотната корист од тоа лице односно од правното лице.

Член 491

Лицето од член 487 на овој закон може да поднесе барање за повторување на кривичната постапка во поглед на одлуката за конфискација на имот и имотната корист.

Член 492

Одредбите на член 352 ставови 2 и 3, на членови 360 и 364 од овој закон согласно ќе се применуваат во поглед на жалбата против одлуката за конфискација на имот и имотната корист.

Член 493

Ако во одредбите на оваа глава не е предвидено нешто друго во поглед на постапката за примена на мерки на безбедност или за одземање на имотната корист, согласно ќе се применуваат другите одредби на овој закон.

Член 493-а

(1) Кога постојат фактички или правни пречки за водење на кривична постапка против определено лице, судот на предлог на ја-

вниот обвинител ќе спроведе посебна постапка за конфискација на имот и имотна корист и одземање на предмети ако се исполнети условите за примена на овие посебни мерки од Кривичниот законик.

(2) Во постапката од ставот (1) на овој член, судот ќе ги изведе потребните докази од кои ќе утврди дека се работи за имот или имотна корист стекнати со кривично дело или за предмети кои се употребени или настанале со извршување на кривично дело или треба да се одземат според одредбите на Кривичниот законик.

(3) Ако со ваквото решение се задира во правата на трето лице, против одлуката на судот лицето од кое се конфискува имотот или имотната корист или предметите има право на жалба во рок од осум дена до непосредно повисокиот суд.

Член 493-б

(1) Конфискацијата на имот и имотна корист се извршува во рок од 30 дена по правосилноста на пресудата.

(2) Налогот за извршување го издава судот кој ја донел првостепената пресуда.

(3) Извршувањето се спроведува над имотот и имотната корист определени со судската одлука, а ако тоа делумно или целосно не е можно, извршувањето се спроведува од преостанатиот имот на лицето на кое му е изречена таквата мерка.

(4) Приговор на извршноста не е дозволен, а присилното извршување ќе се запре само ако лицето доброволно го врати имотот или ја плати висината на имотната корист на сметката на судот. Банките и другите финансиски институции каде што е сметката врз која се извршува оваа мерка, се должни да ја извршат без никакво одлагање и да спречат евентуално пренесување или финансиски трансакции.

(5) Правните дела склучени по извршување на кривичното дело, а со намера да се намали вредноста на имотот што е предмет на конфискација, се неважечки.

(6) Приговор е дозволен само на налогот со кој се определува извршување над останатиот имот.

(7) Приговорот се поднесува во рок од осум дена до непосредно повисокиот суд, кој одлуката ја донесува во рок од осум дена.

Член 494

(1) Кога во условната осуда е определено дека казната ќе се изврши ако осудениот не ја врати имотната корист, не ја надомести штетата или не исполни други обврски, а осудениот во определениот рок не ги исполни тие обврски, судот што судел во прв степен ќе спро-

веде постапка за отповикување на условната осуда на предлог од овластениот тужител, а може и по службена должност.

(2) Судијата кој ќе биде определен за тоа ќе го сослуша осудениот ако е достапен, и ќе ги спроведе потребните извиди заради утврдување на фактите и собирање на докази важни за одлуката.

(3) Потоа претседателот на советот ќе закаже седница на советот за која ќе ги извести тужителот, осудениот и оштетениот. Недоаѓањето на странките и на оштетениот, ако се уредно известени, не го спречува одржувањето на седницата на советот.

(4) Ако судот утврди дека осудениот не ја исполнил обврската што му била определена со пресудата, ќе донесе пресуда со која ќе го продолжи рокот за исполнување на обврската, ќе го ослободи од исполнување на таа обврска или ќе ја замени со друга соодветна обврска предвидена со закон или ќе ја отповика условната осуда и ќе определи утврдената казна да се изврши. Ако судот најде дека нема основ за донесување на некоја од тие одлуки, со решение ќе ја запре постапката за отповикување на условната осуда.

ЗАКОН ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА ПЕРЕЊЕ ПАРИ И ДРУГИ ПРИНОСИ ОД КАЗНИВО ДЕЛО

IV. ДОСТАВУВАЊЕ НА ПОДАТОЦИ ДО ДИРЕКЦИЈАТА

Привремени мерки

Член 29

При постоење на основано сомневање за кривично дело перење пари или финансирање на тероризам, Дирекцијата најдоцна во рок од 24 часа од сознанието дека трансакцијата е во тек поднесува до надлежниот јавен обвинител иницијатива за поднесување предлог за определување на привремени мерки што се состојат во запирање на трансакцијата и привремена заплена на парите или имотот.

Дирекцијата во рокот од став 1 на овој член доставува до субјектот писмен налог за привремено задржување на трансакцијата со кој го известува за поднесената иницијатива за поднесување предлог за определување на привремени мерки.

Задржувањето на трансакцијата трае до донесувањето на решение по предлогот, а најдолго 72 часа од задржувањето на трансакцијата.

Член 30

Иницијативата за поднесување предлог за определување на привремени мерки од член 29 на овој закон, содржи податоци за кривичното дело за кое се бара привремената мерка, фактите и околностите кои ја оправдуваат потребата дека со привремената мерка ќе се постигнат целите за спречување или откривање на тешки кривични дела, податоци за физичкото или правното лица што ја врши трансакцијата и за субјектот кај кого се врши трансакцијата.

Член 31

Надлежниот јавен обвинител ја разгледува иницијативата за поднесување предлог за определување на привремени мерки од член 29 на овој закон и доколку утврди дека е основана, без никакво одлагање, а најдоцна во рок од 24 часа од приемот на иницијативата доставува предлог за определување на привремени мерки до истражниот судија на надлежниот основен суд.

Ако надлежниот јавен обвинител утврди дека иницијативата за поднесување предлог за определување на привремени мерки од член

29 став 1 на овој закон е неоснована, должен е без одлагање да ја извести Дирекцијата, а Дирекцијата веднаш го известува субјектот.

Член 32

Истражниот судија на надлежниот основен суд е должен во рок од 24 часа од приемот на предлогот од член 31 став 1 на овој закон да донесе решение и без одлагање да го достави до надлежниот јавен обвинител, субјектот и клиентот.

Надлежниот јавен обвинител е должен за донесеното решение на истражниот судија од став 1 на овој член веднаш да ја извести Дирекцијата.

Против решението на истражниот судија од став 1 на овој член, надлежниот јавен обвинител и клиентот имаат право на жалба до кривичниот совет на надлежниот основен суд (чл.22 ст.6 ЗКП) во рок од три дена од приемот на решението, која не го одлага извршувањето на решението.

III.

БИБЛИОГРАФИЈА

Правни инструменти

Совет на Европа

- Конвенција за перење, истрага, заплена и конфискација на приходите стекнати од криминал, Стразбур, ETS 141, 8.11.1990.

- Конвенција за перење, истрага, заплена и конфискација на приходите стекнати од криминал и за финансирање на тероризмот, CETS 198, 16.5.2005.

- Кривична конвенција за корупција, ETS 173, 27.1.1999.

- Конвенција за заштита на човековите права и фундаментални слободи, ETS 005, 4.11.1950 и нејзините дополнителни протоколи.

- Случај Minelli против Швајцарија, 25.3.1983.

- Случај Salabiaku против Франција, 7.10.1988.

- Случај Murray Велика Британија, 8.2.1996.

- Случај Welch против Велика Британија, 9.2.1995.

- Случај Phillips Велика Британија, 5.7.2001.

Обединети Нации

- Конвенција на Обединетите Нации против нелегална трговија со наркотички дроги и психотропни супстанции, Виена, 19.12.1988.

- Конвенција на Обединетите Нации против транснационален криминал, Њу Јорк, 15.11.2000.

Европска Унија

- Рамковна одлука на Советот (2005/212/JHA) од 24 февруари 2005 за конфискација на приходите поврзани со криминал, инструментите и имотот, OJ L 068 , 15/03/2005.

- Рамковна одлука на Советот за примена на принципот на взаемно признавање на наредбите за конфискување, 24.02.2005

- Рамковна одлука на Советот (2003/577/JHA) за спроведување во Европската Унија на наредби за замрзнување на имотот или доказите, O J L 196 , 02/08/2003.

Рамковна одлука на Советот (2001/500/JHA) од 26.06.2001 за перење пари, идентификување, следење, замрзнување, заплenuвање и конфискација на инструментите и приходите од криминал, OJ L 182, 05/07/2001.

- Препорака на Советот од 25.04.2002 за подобрување на истражните методи во борбата против организираниот криминал поврзан со организираното криумчарење на дрога: симултани истраги за криумчарење на дрога од страна на криминални организации и нивните финансии/имоти, O J C 114 , 15/05/2002.

- Акционен план на Советот: превенција и контрола на организираниот криминал: стратегија на Европската Унија за почетокот на новиот милениум, OJ C 124, 3.5.2000.

- Заедничка акција од 3.12.1998 усвоена од Советот на основа на Член К.3 од Договорот на Европската Унија, за перење пари, идентификација, следење, замрзнување, заплenuвање и конфискација на инструментите и на приходите стекнати од криминал, OJ L 333, 9.12.1998.

- Акционен план на Советот за борба против организираниот криминал од 28.4.1997, OJ L 251, 15.8.1997.

- Одлука за промена и дополнување на Законот за кривична постапка -ZKP-G, Off.Gaz.RS no.101/2005, 11.11.2005.

- Одлука на Уставниот Суд на Словенија, U-I-296 of 20. 5. 2004.

Други извори

Преглед на легислативата за конфискација на приходите стекнати од криминал во повеќе европски држави и САД, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Volume 5, Издание бр. 3, 1997.

Заплената и конфискацијата на приходите стекнати од криминал во државите членки на Европската Унија: што функционира, што не, а што ветува, Министерство за правда на Италија и Универзитет во Палермо, 2001.

Michael Kilchling: Следење, заплenuвање и конфискување на приходите стекнати од корупција (и останато нелегално однесување)

во рамките или вон кривично-правниот систем на државата, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Volume 9, издание бр. 4, 2001.

Конфискација на приходите стекнати од криминал во југоисточна Европа, Совет на Европа, проект RASO Proceeds, финален извештај на проектот 2001.

Префрлање на обврска за докажување во конфискацијата на приходите стекнати од криминал: Истражување на Советот на Европа за најдобрите практики, Совет на Европа, 2000.

Модел легислатива за перење, конфискација и меѓународна соработка поврзана со приходите стекнати од криминал (1999), Обединети Нации, <http://www.imolin.org/ml99eng.htm>, www.unodc.org/money_laundering.html.

Евалуација на законите и системите кај членките на FATF кои се однесуваат на конфискацијата на сопственост и привремените мерки, 21.7.1997, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/32/48/34047135.pdf>.

http://www.fatf-gafi.org/pages/0,2987,en_32250379_32235720_1_1_1_1_1,00.html.

http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Combating_economic_crime/Money_laundering/.

<http://www.greco.coe.int/Default.htm>.